

Review
Received: 01-04-2010
Accepted: 12-05-2010

Böttner's Inventory and Other Finding Aids for the Grimani Maps Collection from the State Archive in Zadar

Lena Mirošević and Miljenko Lapaine

*University of Zadar, Department of Geography, Zadar, Croatia
lmirosev@unizd.hr*

20

Abstract: *The paper briefly describes the development of cadastre in Dalmatia, with a special emphasis on the 18th century and the period of Governor Francesco Grimani's rule. His Provision on Land Restructuring in Dalmatia from 1756 was appropriately named after him, the Grimani Law, just like the cadastre of this period was named the Grimani Cadastre and the integral cadastral plans the Grimani Maps. However, as time went by, the title Grimani Maps started being used for some 17th and 18th century cadastral plans, which did not originate from Francesco Grimani's reform. Therefore, authors describe available archival finding aids from the State Archive in Zadar which may help in analysing cartographic material known as the Grimani Maps.*

The oldest finding aid is Böttner's handwritten inventory, which provides systematization for 800 maps, plans and drawings kept in the Archive. It has been paid special attention in this paper, even though it does not specifically mention the Grimani maps. However, it should be taken into consideration since it is still in use, despite being the oldest one. Appendix A contains basic information about E. Böttner's life and work.

Afterwards, the Tabularium journal, which was published in the period 1901–1904 is analysed in detail.

A review of archival material from the Zadar State Archive was published in its first issue. The material is associated with the present Grimani Maps Collection and paid considerable attention in this paper. It represents the first printed summarised inventory of the Zadar Archive. The entire content of all Tabularium issues is presented in Appendix B for the first time.

A description of internal inventory of the State Archive in Zadar follows and for the first time it presents a collection of cadastral maps titled Grimani Maps. The description is followed by an analysis of a Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia from 2006, as well as the latest network information system, ARHINET.

Based on comparing the aforementioned finding aids, certain conclusions are drawn which should be helpful to future researchers. A provisional distinction of the Grimani Maps in broader as well as in narrower sense is suggested until a better title for the collection is found. Furthermore, future research, as well as digitalisation of maps and finding aids is advised in order to preserve the original and facilitate data access.

Key words: *State Archive in Zadar, cadastre, Grimani Maps, Böttner, finding aids*

Pregledni rad
Primljeno: 01-04-2010.
Prihvaćeno: 12-05-2010.

Böttnerov inventar i druga obavijesna pomagala za zbirku Mape Grimani iz Državnog arhiva u Zadru

Lena Mirošević i Miljenko Lapaine

Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, Zadar
lmirosev@unizd.hr

21

Sažetak: U radu se najprije ukratko opisuje razvoj katastra u Dalmaciji, s posebnim osvrtom na 18. stoljeće i vladavinu providura Francesca Grimanija, po kojem je njegova Odredba o uređenju zemljišnih odnosa u Dalmaciji iz 1756. godine nazvana Grimanijev zakon, katastar iz toga doba dobio je ime Grimanijev katastar, a pripadni katastarski planovi Grimanijeve mape. Međutim, tijekom vremena ime Grimanijeve mape počelo se upotrebljavati i za neke katastarske planove iz 17. i 18. stoljeća koji nisu nastali na temelju reforme F. Grimanija. Stoga autori opisuju dostupna arhivska obavijesna pomagala iz Državnog arhiva u Zadru koja mogu pomoći pri istraživanju kartografskog materijala danas poznatog pod naslovom Grimanijeve mape.

Najstarije takvo obavijesno pomagalo je Böttnerov rukopisni inventar, koji daje sistematizaciju za oko 800 karata, planova i crteža koji se čuvaju u tom arhivu. Njemu je u ovome radu posvećena posebna pozornost, iako se u njemu izrijekom ne spominju Grimanijeve mape. Međutim, bez obzira na to, treba ga uzeti u obzir jer je, premda najstariji, još uvijek u upotrebi. U Dodatku A dani su osnovni podaci o životu i radu E. Böttnera.

Nakon toga obrađen je prvi put vrlo detaljno časopis Tabularium, koji je izlazio u razdoblju 1901–1904. U prvom broju tiskan je pregled arhivskoga gradiva zadarskog arhiva koji se u ovome radu posebno razmatra i dovodi u vezu s današnjim fondom Mape Grimani. To je prvi tiskani sumarni inventar Zadarskog arhiva. U Dodatku B objavljujemo prvi put cjelokupni sadržaj svih brojeva Tabulariuma.

Slijedi opis internog inventara Državnog arhiva u Zadru u kojem se po prvi put pojavljuje fond katastarskih karata nazvan Mape Grimani. Zatim se analiziraju Pregled arhivskih fondova i zbirke Republike Hrvatske iz 2006. godine te najnoviji mrežni informacijski sustav ARHiNET.

Na temelju usporedbe navedenih obavijesnih pomagala donose se odgovarajući zaključci koji bi trebali pomoći budućim istraživačima. Predlaže se privremeno razlikovanje Mapa Grimani u širem i užem smislu te stvarne Mape Grimani dok se ne utvrdi bolje ime zbirke. Nadalje, predlaže se daljnje istraživanje i digitaliziranje kako karata tako i obavijesnih pomagala radi čuvanja izvornika i lakše dostupnosti podacima.

Ključne riječi: Državni arhiv u Zadaru, katastar, Grimanijeve mape, Böttner, obavijesna pomagala

1. Introduction

One can often hear or read about the Grimani Maps. They are usually related to Dalmatia and the State Archive in Zadar (DAZD). One of the activities of the State Archive in Zadar is organizing exhibitions of old cadastral maps and plans from their own funds. Past exhibitions include *Cadastral Collection „Grimani“ from the State Archive in Zadar* from 2003, *Imotski Border in Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar* from 2004, *Knin Area in Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar* from 2005 and *Zagora in Cadastral Maps of the State Archive in Zadar* from 2006. A catalogue was printed for each of them (Martinović et al, 2003; Glibota, Martinović 2004, 2005, 2006). Details on individual exhibitions can be found in Lapaine (2007), P. Petrić (2007), Čapin (2007) and K. Milinović (2007).

This paper analyses The Grimani Law and Grimani Maps with special regard to Böttner's inventory of those maps. This little-known inventory offers systematization of almost 800 cadastral plans which have been kept in the State Archive in Zadar.

The paper will attempt to define the Grimani Maps and ascertain what can be said about the maps which are preserved in the State Archive in Zadar. These seem to be rather simple questions at first and they are. However, their answers are not as simple.

2. Cadastre and Cadastral plans

A cadastre is a comprehensive land register of certain areas and related relevant data. It is a set of graphic and written documents, containing certain information about each accurately defined land unit (land parcel) and objects found on it. A land cadastre is the most complete property inventory, since it generally provides a list and a review of immobile assets on a country's territory.

Nowadays, the word *cadastre* is used in a much broader sense and indicates each systematic operation which focuses on the official establishment of a property list in a particular area. In everyday life, it is quite often that a certain review is established on a particular type of property and details about it; such a review is referred to as a cadastre. Therefore, along with the land cadastre, there is also a cadastre of various facilities, woods, roads, rail facilities, telephone-, gas- and other underground and overhead power lines, housing, etc. However, each of these forms of cadastre is based upon elementary data about property position, determined by its surveying, and its mark in land cadastre documents.

From a historical point of view, establishment of a land review goes back to distant past and represents the very beginnings of land cadastre. Regulation of land relations and disposing liabilities on income from it caused a very early need for establishment of a land review containing

all the land owned by an individual. More information on the beginning and early days of cadastre can be found in literature (Tomić, 1979).

At the beginning, land reviews were set up without exact surveys, but it did not offer enough certainty about the real property state or individual liability. Therefore, many countries started to use detailed survey and land assessment, primarily due to tax collection. The same approach is used by any new state government which demonstrates its power through land distribution and its regulation. This is how a cadastre can be seen as an expression of political and economic power (Mahyew, 2008).

Even before the systematic cadastral survey on Croatian territory, there had been individual efforts to create property records of certain noble families, church and other institutions (Mirošević, Lapaine 2008). The oldest known cadastral plan in Croatia is the plan of Mali Ston from 1359, and the oldest preserved land register is the land cadastre of Stonski rat (the peninsula of Pelješac) and Ston from 1393/96. It is known that the first land register for areas of Ston and Pelješac was made in 1336, but it was not preserved (Lučić, 1980). Land records of these areas result from the expansion of municipal territory of Dubrovnik from 1333 (Raukar, 1997) and its legal system established by political authorities of the municipal boards.

The cadastral plan of Cavtat dates from 1419 (Piplović, 1992). Cadastral plans of Zadar, Nin, Vrana, Novigrad and Ljubač municipality, whose 17th century transcript is kept at the State Archive in Zadar, originated in 1421 (Mayhew, 2008). In 1452, under the authority of the Venetian Republic, the cadastre of land and buildings for the island of Pag was established and in 1609 one was established for the areas of Zadar and Nin. In 1675, in order to implement land reforms, a new cadastre for the areas of Nin, Klis and Split was established. Steffano Boucaut and Napolion Eraut made a topographic and cadastral map for the area of the Nin district which is kept in the Venetian Cadastre Fund in the State Archive in Zadar. The basis for land cadastre of Split and Klis was a topographic and cadastral map (*Disegno Topografico dello territorio di Spalato e Clisa*), the production of which started in 1671 by engineers Zorzi Calergi, S. Boucaut and N. Eraut. This map is kept at the State Archive in Zadar. In addition to producing the map (nowadays known as *The Calergi Map*), a surveying list was made including names of house seniors, parcel numbers, their description and area.

In the period from 1703 to 1711, a cadastre for almost all of the Venetian Dalmatia was established. It was first established for areas around the Neretva and Cetina rivers and subsequently for areas of Zadar hinterland (1705–08, possible revision of smaller areas in 1709), Šibenik (1708), Knin (1709) and Trogir (1711) under the reign of general regent Vincenzo Vendramino (1708–1711) with the exception of the Trogir area, the surveying of which

1. Uvod

O Grimanijevim mapama često se može nešto čuti ili pročitati. Obično ih se povezuje s Dalmacijom i Državnim arhivom u Zadru (DAZD). Jedna od aktivnosti DAZD-a je organiziranje izložbi starih karata i katastarskih planova iz njegovih fondova. Tako je 2003. godine postavljena izložba *Katastarska zbirka "Grimani" iz Državnog arhiva u Zadru*, 2004. godine izložba *Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*, 2005. godine izložba *Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*, 2006. godine izložba *Zagora na katastarskim mapama u Državnom arhivu u Zadru*. Uz svaku od navedenih izložbi tiskan je prigodni katalog (Martinović i dr., 2003; Glibota, Martinović 2004, 2005, 2006). Detaljnije o pojedinim izložbama može se naći i u prikazima Lapainea (2007), P. Petrić (2007), Čapina (2007) i K. Milinović (2007).

U ovome se radu analiziraju Grimanijev zakon i Grimanijeve mape s posebnim osvrtom i naglaskom na Böttnerov inventar tih mapa. Taj malo poznati inventar daje sistematizaciju za oko 800 katastarskih planova koji se čuvaju u DAZD-u.

U radu će se pokušati odgovoriti na pitanje što su to Grimanijeve mape i što se može reći o Grimanijevim mapama koje se čuvaju u DAZD-u. Na prvi se pogled čini da su to vrlo jednostavna pitanja. Zapravo i jesu, ali, kao što će se vidjeti, odgovori na njih i nisu sasvim jednostavni.

2. Katastar i katastarski planovi

Katastar zemljišta sustavni je pregled podataka o zemljištu na određenom području i o nekim činjenicama vezanima uz zemljište. To je skup grafičkih i pisanih dokumenata u kojima je iskazan određen broj informacija o svakoj točno definiranoj zemljišnoj jedinici (čestici zemljišta) i o nepokretnim objektima koji se na njoj nalaze. Katastar zemljišta najpotpuniji je inventar nekretnina jer pruža, u općenitom smislu, popis i pregled nepokretnih dobara na području neke zemlje.

Danas se riječ *katastar* upotrebljava u mnogo širem značenju i označava svaku sustavnu operaciju koja je usmjerena na osnivanje po službenoj dužnosti nekog popisa *nekretnina* na određenom području. U praktičnom životu čest je slučaj da se uspostavlja pregled o nekoj vrsti nekretnina s određenim brojem podataka o njoj i da se takav pregled naziva katastrom. Tako osim katastra zemljišta postoji katastar zgrada, šuma, putova, željezničkih objekata, telefonskih, plinskih i drugih podzemnih i nadzemnih vodova, stanova itd. Ipak, svaki od tih oblika katastra temelji se na osnovnim podacima o položaju nekretnine utvrđenom izmjerom i njezinoj oznaci u dokumentima katastra zemljišta.

Uspostavljanje pregleda o zemljištu seže u daleku prošlost i zapravo predstavlja začetke ustanove

katastra zemljišta. Uređivanje odnosa na zemljištu i raspoređivanje obaveza na prihod od njega vrlo je rano uvjetovalo postojanje pregleda o zemljištu u vlasništvu pojedinca. Više podataka o počecima katastra može se naći u literaturi (Tomić, 1979).

Prvobitno su pregledi o zemljištu uspostavljeni bez točne izmjere, ali to nije pružalo dovoljno sigurnosti o stvarnom stanju posjeda, pa ni o obavezama pojedinca. Zbog toga su mnoge države započele detaljnu izmjeru i procjenu zemljišta ponajprije radi prikupljanja poreza. Na isti način djeluje i svaka nova državna vlast koja raspodjelom i uređenjem zemljišta demonstrira snagu same vlasti u praksi. Na taj način katastar je izraz političke i gospodarske moći (Mahyew, 2008).

I prije sustavnih katastarskih izmjera na hrvatskom tlu bila su prisutna pojedinačna nastojanja izrade evidencije nekretnina pojedinih plemićkih obitelji, crkvenih i drugih institucija (Mirošević, Lapaine, 2008). Do sada najstariji poznati katastarski plan je plan Malog Stona iz 1359., a najstarija sačuvana zemljišna knjiga je zemljišni katastar Stonskog Rata (Pelješca) i Stona iz 1393/96. Zna se da je prva zemljišna knjiga za područje Stona i Pelješca izrađena 1336. godine, ali nije sačuvana (Lučić, 1980). Zemljišna evidencija navedenih područja proizlazi iz širenja komunalnog teritorija Dubrovnika od 1333. godine (Raukar, 1997) te njegova pravnog uređenja od političkih vlasti komunalne zajednice.

Iz 1419. je katastarski plan Cavtata (Piplović, 1992). God. 1421. nastao je katastar Zadarske, Ninske, Vranske, Novigradske i Ljubačke općine, kojega prijepis iz 17. st. čuva u Državnom arhivu u Zadru (Mayhew, 2008). God. 1452. pod vlašću Mletačke Republike osniva se katastar zemljišta i zgrada za otok Pag, a 1609. za područje Nina i Zadra. U svrhu provođenja agrarnih reformi 1675. god. formiran je novi katastar ninskog teritorija te područja Klisa i Splita. Za područje Nina Steffano Boucaut i Napolion Eraut izradili su topografsko-katastarsku kartu Ninskog okruga, koja se danas čuva u Fondu mletačkoga katastra u Državnom arhivu u Zadru. Osnova katastra Splita i Klisa bila je topografsko-katastarska karta (*Disegno Topografico dello Territorio di Spalato e Clisa*) izrada koje je započela 1671. god., a izradili su je inženjeri Zorzi Calergi, S. Boucaut i N. Eraut. I ta se karta čuva u Državnom arhivu u Zadru. Usporedno s izradom karte (danas poznatom pod nazivom *Calergijeva karta*) izrađen je popisni katastar koji obuhvaća imena kućnih starješina, broj čestica, njihov opis i površinu.

U razdoblju 1703–1711. nastaje katastar za gotovo čitavu tadašnju mletačku Dalmaciju. Katastar se najprije počeo izrađivati za prostor oko Neretve i Cetine, a zatim su izmjere napravljene za prostor zaobalja Zadra (1705–08., eventualne revizije na manjim područjima 1709. godine), Šibenika (1708), Knina (1709) i Trogira (1711) za vrijeme vladavine generalnog providura Vincenza Vendramina (1708–11), iznimka je trogirski teritorij završen u doba Carla Pisanija (1711–14). Time povijest

Fig. 1. Grimani Cadastre Collection from the State Archive in Zadar, cover page of the exhibition's catalogue
 Sl. 1. Katastarska zbirka "Grimani" iz Državnog arhiva u Zadru, naslovnica kataloga izložbe

mletačkoga katastra ne završava, već su nove izmjere obavljene nakon stjecanja Najnovije stečevine u Sinjskoj i Imotskoj krajini. Nakon nekoliko revizija katastra za Zadarsko okružje i Kninski teritorij, u konačnici je provedena reforma katastra u doba vladavine generalnog providura Francesca Grimanija 1755. i 1756. godine za dijelove toga područja. Reformom nije obuhvaćeno šire područje već prostor donjih Ravnih kotara u Zadarskom okružju i okolica Drniša u Kninskom teritoriju (Rimac, Mladineo 2009). Taj katastar, osnovan u doba vladavine providura F. Grimanija, dobio je ime Grimanijev katastar, a pripadni katastarski planovi *Grimanijeve mape*.

Iz praktičnih potreba imovinsko-pravnog osiguranja posjeda, na poticaj pojedinaca – vlasnika, nastale su katastarske karte ili, kako ih zbog njihova krupnog mjerila nazivaju, katastarski planovi najprije za pojedinačna manja područja. Njihova sustavna izrada za cijeli teritorij neke države proizlazi iz potreba podjele zemljišta novooslobođenog teritorija i njegove kolonizacije, pravednijeg oporezivanja prihoda od zemljišta, uspostavljanja jedinstvene zemljišne knjige i provođenja tehničkih mjera pri uređivanju zemljišta i građenju (Tomić, 1979, Slukan Altić, 2000). U drugoj polovici 18. st. mnoge europske države donose porezne reforme i uredbe o katastarskoj izmjeri (Lovrić, 1988).

3. Grimanijev zakon i Grimanijeve mape

Mirom u Zadru 1358. godine Venecija je izgubila strateški važne posjede na istočnoj obali Jadrana. Takav ishod za državnu politiku nije bio prihvatljiv, pa je središnji cilj vlade Mletačke Republike bio ponovno obnavljanje vlasti u Dalmaciji. Do toga dolazi potkraj 14. i početkom 15. st., kada se prostor Dalmacije nalazio pod vlašću slabih, neodlučnih i nezainteresiranih ugarsko-hrvatskih kraljeva iz anžuvinske kuće. U takvim prilikama Venecija na Jadranskoj obali nije imala doraslog suparnika. Ladislav Napuljski je godine 1409. prodao i predao Dalmaciju Republici Sv. Marka i od te je godine Venecija postupno zavladała cijelom Dalmacijom, tj. njezinim obalnim krajem i dijelom Albanije, izuzimajući Dubrovačku Republiku (Raukar, 2003). Tim je postupnim osvajanjima spriječila daljnje prodiranje Osmanlija u zaleđe. Nakon prvog osmansko-mletačkog sukoba (1537–40) i ugovorom o miru (1540) određena je nova linija razgraničenja prema kojoj je mletačka granica tekla od Obrovca na sjeveru preko Kotara te južno od Islama, Nadina, Karina i Vrane. Granica je dalje prolazila zapadnom obalom Vranskog jezera prema Velimu, a odatle preko Krke na Skradin. Mletački je posjed završavao kod Solina i dalje kod Poljica i Makarskog primorja (Slukan Altić, 2005). Novim sporazumom o razgraničenju (1573., revidiran 1576. godine) granica je išla u blizini Novigrada do Pakoštana (Anzulović, 1998) stoga je mletački posjed u Dalmaciji uključivao, osim otoka, uski obalni pojas s gradovima Novigradom, Ninom, Zadrom, Šibenikom, Trogirom, Splitom i Omišom te na jugu Kotorom i Budvom (Mayhew, 2008). U tzv. kandijskom ratu ili ratu za Kretu (1645–69) Mlečani su svoj posjed u Dalmaciji proširili na obalu između Novigrada i Omiša s izuzimanjem

Skradina, a granica definirana ugovorom o miru (1671) nazvana je *Linea Nani*. Nakon svakog teritorijalnog proširenja Mletačka Republika bi izradila katastar novopripojenog područja pa je u okviru katastra granica bila prostorno definirana (Slukan Altić, 2003).

Nakon mirovnog ugovora u Srijemskim Karlovcima 1699. godine mletački posjed u Dalmaciji proširio se na teritorij do linije Opuzen–Čitluk–Vrgorac–Zadvarje–Sinj–Vrlika–Knin, a razgraničenje u ime Mletačke Republike provodio je G. Grimani pa je crta razgraničenja nazvana *Linea Grimani*. Mletački posjed u Dalmaciji zaokružen je Požarevačkim mirom godine 1718. godine, kada se linija razgraničenja pomakla dublje u zaleđe na liniju Metković–Vrgorac–Imotski–Strmica. Ta je granica prozvana *Linea Mocenigo* po mletačkom opunomoćeniku A. Mocenigu, koji je provodio razgraničenje. Zahvaljujući uspješnom vojevanju Mletačka Republika je u dubokom zaleđu dalmatinskih gradova osvojila i stekla nove zemlje, šume, pašnjake i planinske prostore pa je tako politička granica *Linea Nani* ujedno postala i granica između dvaju pravnih sustava, prema kojima je zemlja na prostoru stare stečevine (*Aquisto Vecchio*) bila u privatnom vlasništvu, dok je novostečena zemlja (*Aquisto Nuovo i Aquisto Nuovissimo*) pripala državi i dana je u zakup (Fürst Bjeliš i dr., 2003) kolonima te se pritom ubirala desetina. Nove stečevine unijele su neizbježne promjene u zemljišnom posjedu. Dodatan problem je bio doseljivanje velikog broja morlačkog stanovništva, koje je Mletačka Republika nastojala zadržati na zemlji dodjeljujući im državnu zemlju (novostečenu zemlju).

Takav ustroj vlasnika, kolonata, državnog posjeda i neutvrđenog vlasništva stvarao je upravi u Zadru velike probleme. Zbog takvih nesređenih vlasničkih odnosa i nepostojanja katastarskih knjiga i posjedničkih listova, generalni providur Francesco Grimani (providur od 1754. do 1759.) donosi 25. travnja 1756. *Odredbu o uređenju zemljišnih odnosa u Dalmaciji*, koja je nazvana *Grimanijev zakon (Legge Grimani)*. Zakon je određivao da je novostečeno zemljište zapravo državno i da se kao takvo ne smije otuđiti. Oni pojedinci koji su dobili posjede ili zemljišta koja su nekad bila pod osmanlijskom upravom, morali su se o tom zemljištu brinuti, tj. obrađivati ga te saditi na njemu određene kulture. Zemljište se moralo redovito svake godine obrađivati, a ako bi se dvije godine za redom zapustila obrada zemljišta, ono se oduzimalo (Soldo, 2005). Pojedine od tih kultura su određeni broj godina bile izuzete od davanja, odnosno plaćanja desetine. Bilo kakvo otuđivanje ili prodavanje zemljišta tj. posjeda nije bilo dopušteno, ali su veći veleposjednici mogli davati zemlju u kolonat, i to na osnovi unaprijed sklopljenog ugovora, ovjerenog kod bilježnika. Kad bi neka od obitelji izumrla u muškoj liniji ili bi se vlasnik zemljišta iselio iz mletačke države, njegov se posjed vraćao Republici, a ona ga je mogla dati u zakup nekom drugom. Grimanijev zakon bavio se i odredbama o uzgoju stoke, načinom obrađivanja zemljišta tj. poljoprivrednim alatom, kojim će se zemljište obrađivati, a uređivao je i pitanja vezana uz izvore i zdence (Ungarov, 1992). Zakon je u svakom pogledu bio napredan, ali vlast koja ga je

was finished at the time of Carlo Pisani (1711–14). The history of Venetian cadastre does not end here, since new surveying was undertaken after the latest acquisitions of Sinj and Imotski regions. After several cadastral revisions of Zadar and Knin regions, a cadastral reform was carried out at the time of general regent Francesco Grimani in 1755 and 1756 for parts of the Zadar region and territory of Knin. The reform, however, did not include a wider area but merely the area of lower Ravni Kotari in the Zadar region and Drniš with its surroundings on the territory of Knin (Rimac, Mladineo 2009). This cadastre, established at the time of general regent Francesco Grimani, was titled the Grimani Cadastre and the associated cadastral plans *The Grimani Maps*.

For practical reasons and need for proprietary and legal insurance and upon initiative of individuals – landowners, cadastral maps or cadastral plans, as they are referred to due to their large scale, were created. Systematic mapping of a particular country's territory derives from the need to distribute and colonize newly-liberated territory, more equitable taxation on land income, establishment of a unique land register and implementation of technical measures in terms of land regulation and construction (Tomić, 1979, Slukan Altić, 2000). In the second half of the 18th century, many European countries carried out taxation reforms and regulations on cadastral survey (Lovrić, 1988).

3. The Grimani Law and Grimani Maps

As a result of the Zadar peace treaty from 1358, the Venetian Republic lost strategically important estates on the eastern Adriatic coast. Such an outcome was unacceptable to the state policy, so the final aim of the Venetian Republic was to restore power in Dalmatia. This occurred at the end of 14th and at the beginning of the 15th century, when the Dalmatia was ruled by inefficient, indecisive and uninterested Hungarian-Croatian kings from the family of Anjou. In these circumstances, Venice did not have a well-matched opponent. In 1409, Ladislav of Naples sold and surrendered Dalmatia to the Venetian Republic. From that year on, the Venetian Republic gradually gained control of the whole Dalmatia, i.e. its southern coastal area and part of Albania, with the exception of The Republic of Dubrovnik (Ragusa) (Raukar, 2003). This prevented the Ottomans from advancing further into hinterland. After the first Ottoman-Venetian confrontation (1537–1540) and peace treaty (1540), a new demarcation line was defined. According to it, the Venetian border went along Obrovac in the north, across the Kotari region and south of Islam, Nadin, Karin and Vrana. The border went past the western side of the Vrana Lake to Velim and from this point continued to Krka and Skradin. Venetian estates ended near Solin and Poljice and Makarska Riviera (Slukan Altić, 2005). A new boundary treaty (1573, revised in 1576) set the demarcation line from Novigrad to Pakoštan (Anzulović, 1998), so the Venetian property in Dalmatia included, in addition

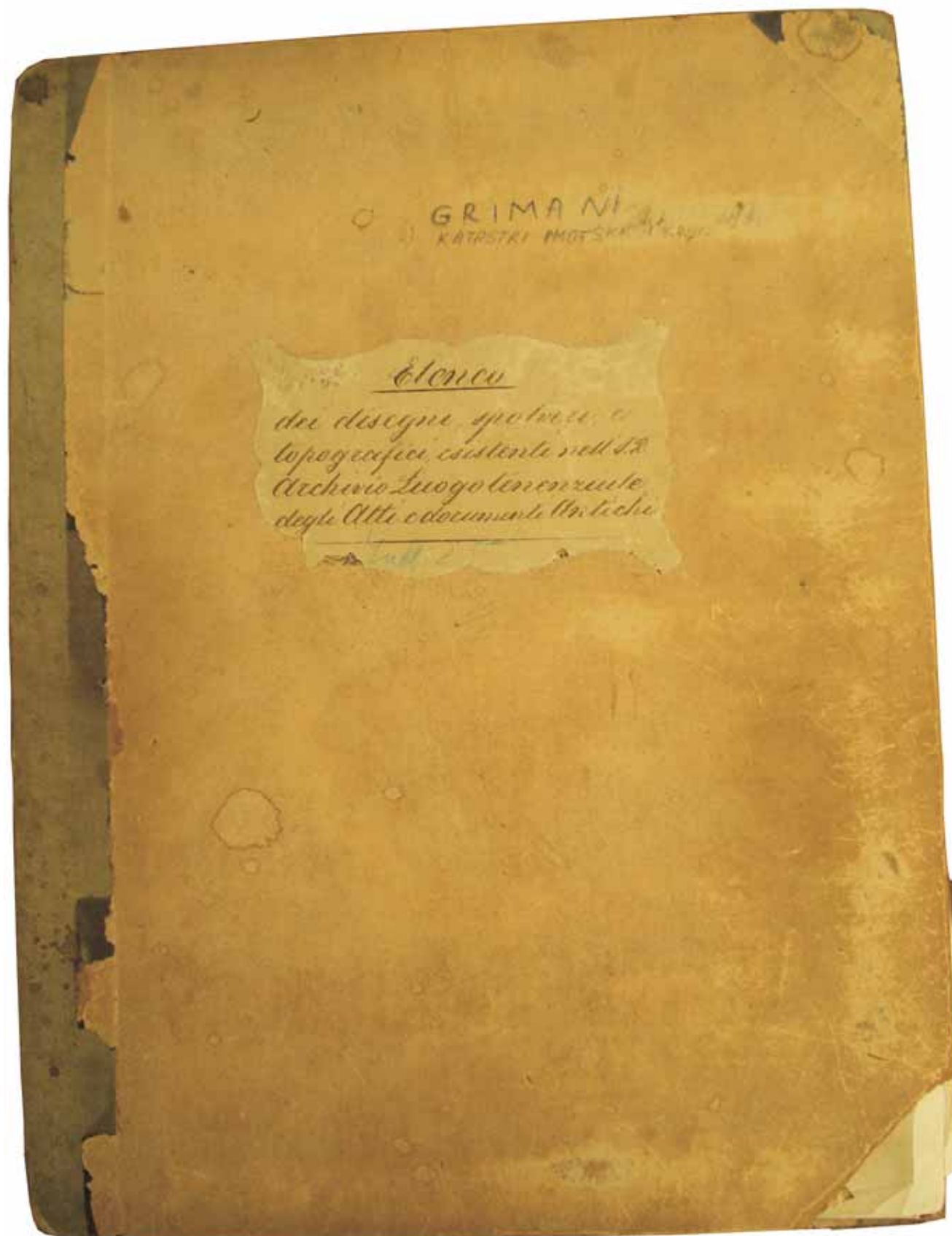
to islands, a narrow coastal line with the following cities: Novigrad, Nin, Zadar, Šibenik, Trogir, Split and Omiš, and Kotor and Budva in the south (Mayhew, 2008). In the Cretan War (1645–69) or War of Candia, the Venetians spread their possessions in Dalmatia on the coast between Novigrad and Omiš with the exception of Skradin, and the demarcation line, defined by peace treaty, was titled *Linea Nani*. After each of its territorial expansions, the Venetian Republic used to establish a cadastre of newly acquired area, so the cadastral border was spatially defined (Slukan Altić, 2003).

After the peace treaty of Srijemski Karlovci in 1699, the Venetian territory in Dalmatia was expanded up to the demarcation line Opuzen-Čitluk-Vrgorac-Zadvarje-Sinj-Vrlika-Knin, and since G. Grimani conducted demarcation on behalf of the Venetian Republic, this line was titled *Linea Grimani*.

The Venetian rule in Dalmatia was rounded by a Peace treaty of Požarevac in 1718, when the demarcation line moved further into the hinterland, towards the line Metković-Vrgorac-Imotski-Strmica. The border was named *Linea Mocenigo*, after Venetian representative A. Mocenigo, who conducted the demarcation.

Thanks to their skilful warfare, the Venetian Republic conquered and acquired new parts of land, woods, pastures and mountain areas in the deep hinterland of Dalmatian cities, so the political boundary, *Linea Nani*, also became a boundary of two legal systems. As a result, the land in the old acquisition was private property (*Aquisto Vecchio*), while the new land belonged to the state; it was leased to tenants (Fürst Bjeliš et al., 2003) and submitted to tithe. Implementation of those measures on the newly gained territory brought some inevitable changes to the issue of land property. An additional problem was immigration of a large number of Morlacchi immigrants, which refers to the fact that Venetian Republic stimulated colonization by assigning them newly acquired land which was a state property.

Such an organization of owners, tenants, state property and undefined ownership made a lot of problems to the administration in Zadar. Due to this unresolved land-ownership and lack of cadastral register or land-registry certificate, general regent Francesco Grimani (proveditor from 1754 to 1759) adopted the *Provision on land restructuring in Dalmatia* on 25th April 1756. The provision was titled *The Grimani Law (Legge Grimani)*. The law regulated the issue of landownership and proclaimed that the newly acquired land belonged to the State and as such could not be estranged. Individuals who obtained properties or lands which were once under the Ottoman administration had to take good care of them, i.e. cultivate them and grow specific plants on it. The land had to be cultivated on a regular basis every year and in case it was not been cultivated for more than two years, it meant loss or confiscation of the land (Soldo, 2005). Some of the cultures were exempted from paying the tithe. No

27

Fig. 2. Böttner's inventory of the Grimani Maps Collection, cover page
Sl. 2. Böttnerov inventar fonda Mape Grimani, naslovnica

kind of land selling was allowed. However, greater landowners were allowed to lease land to tenants on the basis of a contract, certified by a notary. If a family's spear side died out or if a landowner moved out of the Venetian Republic, their possessions were returned to the Republic and they could be leased to another tenant. The Grimani Law also regulated provisions on cattle breeding, farming, i.e. farming tools, as well as issues of water springs and sources (Ungarov, 1992). The law was advanced in every aspect, but its creators, the administration, did not abide by it nor did they ensure or take care of its implementation. Therefore, the law itself had little purpose (Soldo, 2005).

The Grimani Maps contain marked boundaries between certain places, villages and private properties, paying attention to the smallest details. These details were of highest importance in resolving border disputes and establishing landownership, as well as in demarcation between different places and individuals. There is no need to point out that such cadastral plans were made by specific experts – chartered land surveyors (Mirošević, Lapaine 2008).

development follows development of archives, from the beginnings of archival services up to modern tendencies to standardize descriptions in order to make information in archives comparable throughout the world and to enable their interchange on all levels by means of information and communication technologies.

The choice of finding aid, level of description and its content depend on type of archival material and estimated need for a specific finding aid. Inventories enable us to search and understand contents and context of archival units within funds and to find respective technical units. A summary inventory contains description to the subseries level and lists of technical units, whereas an analytical inventory reaches the file level and can contain descriptions of individual documents, as well as a list of respective technical units. Regesta describes an individual document with an indication of time and place of creation, content and external characteristics of the document. A list, regardless of the level of description has to contain a call number, name and/or contents, time of creation and quantity of inventory units (URL 2).

While researching Grimani Maps in the State Archive in Zadar, we determined the existence of several finding aids which the maps are registered in. The list of finding aids available to users while researching the Grimani Maps is listed according to the chronological order of their occurrence:

1. *Elenco dei disegni, spolvere e topografici esistenti nell' I. R. Archivio Luogotenenziale degli Atti e documenti Antichi*
2. *Tabularium: archives in Dalmatia*
3. *Internal inventory – A note*
4. *Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia*
5. ARHiNET

4.1. *Elenco dei disegni, spolvere e topografici esistenti nell' I. R. Archivio Luogotenenziale degli Atti e documenti Antichi*

The Grimani Maps archival fund consists of several hundreds of cadastral plans. In order to facilitate managing such comprehensive material, at the end of the 19th century, archivist E. Böttner (see Appendix A) made an inventory and alphabetical index by place names. This finding aid is going to be referred to hereafter as *Böttner's Inventory*. It is placed in cardboard cover, size 43×33 cm. The inventory pages inside were glued to a thin card paper because they had been rather torn, especially their edges, due to intense turning of pages. The inventory cover page is written in calligraphy: *Elenco dei disegni, spolvere e topografici esistenti nell' I. R. Archivio Luogotenenziale degli Atti e documenti Antichi*, which means *A List of Topographic Plans existing in General Regent's*

4. Finding Aids for Grimani Maps

It is natural that many questions arise. Do cadastral plans created two and a half centuries ago still exist? If they do, where are they kept? How many are there? Are they accessible? Who are their authors? At what scale were they produced? What exactly do they represent, etc. The following text will try to provide answers to some of these questions, and the rest may become subject of some further research.

Archival records are original or reproduced documented records (written, printed, photographed, recorded or noted in another way) developed in the course of creating archival records. They are of permanent social and especially scientific and cultural value. If we are looking for specific material at a certain archive, we usually use appropriate finding aids. *Finding aids* is a general term for all sorts of descriptions or aids made by an archival institution while performing administrative or intellectual control over archival records (URL 1).

In addition to protection of archival records, archives create finding aids in order to present unique information contained in records (arranged according to principles of provenance and original order) in different ways, so that users can find their way to documents more easily. Guides, inventories, calendars, lists and other finding aids are instruments which lead researchers to desired information in or about archives. They are descriptions of records which provide physical and intellectual control over them as well as finding documents and information in archives, giving researchers contextual information on archival records, creators and context, as well as on nature and range of the material. Their

donijela nije ga se pridržavala, niti je vodila brigu o tome da se on provede, jer je i dalje svatko radio što je htio, pa je od toga izvrsnog zakona bilo na kraju vrlo malo koristi (Soldo, 2005).

Na Grimanijevim mapama ucrtane su granice između pojedinih mjesta, sela i privatnih posjeda pazeći pritom na najsitnije pojedinosti. One su imale osobitu važnost u pograničnim sporovima i utvrđivanju vlasništva, te označavanju granica između pojedinaca i mjesta. Ne treba posebno naglašavati da su takve katastarske planove, odnosno mape, izrađivali posebni stručnjaci – ovlašteni mjernici (Mirošević, Lapaine 2008).

4. Obavijesna pomagala o Grimanijevim mapama

Prirodno se postavlja niz pitanja. Postoje li danas katastarski planovi izrađeni prije dva i pol stoljeća? Ako je odgovor pozitivan, gdje se oni čuvaju? Koliko ih ima? Jesu li dostupni? Tko su im autori? U kojem mjerilu su izrađeni? Što točno prikazuju? Itd. U nastavku ćemo pokušati odgovoriti na neka od tih pitanja, a odgovori na druga mogu biti predmetom daljnjih istraživanja.

Arhivsko gradivo je izvorni ili reproducirani (pisani, tiskani, fotografirani, snimljeni ili na neki drugi način zabilježeni) dokumentirani materijal, nastao tijekom poslovanja stvaratelja arhivskog gradiva, od trajne društvene, a posebno znanstvene i kulturne vrijednosti. Kad u nekom arhivu tražimo određeno gradivo, obično se služimo odgovarajućim obavijesnim pomagalom. *Obavijesno pomagalo* je opći naziv za sve vrste opisa ili pomagala što ih je neka arhivska ustanova izradila u obavljanju svoga upravnog ili intelektualnog nadzora nad arhivskim gradivo (URL1).

Arhivi se, usporedno sa zaštitom gradiva, bave i izradom obavijesnih pomagala kako bi jedinstvene informacije sadržane u gradivu (sređene prema načelu provenijencije i poštivanja prvobitnog poretka) predstavili na različite načine sa svrhom da olakšaju put do dokumenta. Vodiči, inventari, regesta, popisi i ostala obavijesna pomagala sredstva su koja vode istraživača do traženih informacija u arhivima ili o njima. To su opisi gradiva koji omogućuju fizičku i intelektualnu kontrolu nad gradivom i pronalaženje dokumenata ili informacija u arhivima prenoseći istraživačima kontekstualne informacije o arhivskim zapisima, stvarateljima i kontekstu njihova nastanka te prirodi i rasponu gradiva. Njihov razvoj prati razvoj arhiva, od početka arhivske službe do suvremenih tendencija za standardiziranim opisom koji bi informacije u arhivima učinio usporedivima u cijelom svijetu i uz pomoć informacijsko-komunikacijskih tehnologija omogućio njihov prijenos na svim razinama.

Izbor vrste pomagala, razine i sadržaja opisa ovisi o vrsti arhivskoga gradiva i procjeni potrebe za

određenim pomagalom. Inventari omogućuju pretraživanje i razumijevanje sadržaja i konteksta arhivskih jedinica unutar fonda te pronalaženje pripadajućih tehničkih jedinica. Sumarni inventar sadržava opis do razine podserije i popise tehničkih jedinica, a analitički inventar do razine predmeta te može sadržavati i opis pojedinačnih dokumenata, kao i popis pripadajućih tehničkih jedinica. Regesta opisuje pojedinačni dokument s naznakom vremena i mjesta nastanka, sadržaja te vanjskih značajki dokumenta. Popis, bez obzira na razinu opisa, obvezno sadržava signaturu, ime, odnosno sadržaj, vrijeme nastanka i količinu popisnih jedinica (URL2).

Istražujući Grimanijeve mape u DAZD-u, ustanovili smo da postoji nekoliko različitih obavijesnih pomagala u kojima su one na neki način evidentirane. Obavijesna pomagala kojima se korisnici mogu služiti pri istraživanju Grimanijevih mapa navodimo kronološkim redoslijedom njihova nastanka:

1. *Elenco dei disegni, spolvere e topografici esistenti nell' I. R. Archivio Luogotenenziale degli Atti e documenti Antichi*
2. *Tabularium: arhivi u Dalmaciji*
3. *Interni inventar – bilješka*
4. *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*
5. ARHINET

4.1. *Elenco dei disegni, spolvere e topografici esistenti nell' I. R. Archivio Luogotenenziale degli Atti e documenti Antichi*

Arhivski fond *Mape Grimani* sastoji se od nekoliko stotina katastarskih planova. Radi lakšeg snalaženja u tako opsežnom gradivu, potkraj 19. st. arhivist E. Böttner (vidi Dodatak A) izradio je za tu zbirku inventar i abecedno kazalo po mjestima. To obavijesno pomagalo zvat ćemo u daljnjem tekstu *Böttnerovim inventarom*. On se nalazi u kartonskim koricama dimenzija 43×33 cm. Stranice u unutrašnjosti inventara zalijepljene su na tanje kartone jer su prilično uništene, posebno na rubovima zbog listanja. Na naslovnoj stranici inventara krasopisom je napisano: *Elenco dei disegni, spolvere e topografici esistenti nell' I. R. Archivio Luogotenenziale degli Atti e documenti Antichi*, odnosno u prijevodu *Popis topografskih planova koji se nalaze u Namjesničkom arhivu starih spisa*. Netko je poslije na korice olovkom dopisao MAPE GRIMANI.

Nakon naslovne stranice, na prvoj stranici nalazi se isti tekst kao i na naslovnici. Na drugoj stranici započinje popis po abecednom redu. Stranice inventara nisu sve istih dimenzija, od treće stranice dimenzije listova su manje, tj. 37×30 cm.

Na početku je po brojevima od 1 do 531 popis mjesta abecednim redoslijedom. Nakon toga je popis karata

		Nome del Villaggio	Distretto	St. di	Qualità del disegno	Uso
31	27	Blisna e Boraja	Trani	1	Spessore	Non certo
32	28	A. Briskir	Trani	1	"	Non certo
33	29	B. Vito	"	1	"	"
34	30	C. Vito	"	1	"	"
35	31	Briskirizza	Trani	2	Spessore	"
36	32	Briskir	"	1	"	"
37	33	Briskir Supr. & Inf.	Trani	1	"	"
38	34	A. Briskir	Trani	1	"	"
39	35	B. Vito	"	1	"	"
40	36	C. Vito	"	1	"	"
41	37	Briskir	"	1	"	"
42	38	Bocagnazzo, Briskir, Mirovizza, Smerovizza & Cerio & Gull.	Trani	2	Spessore	"
43	39	Briskir & Mirovizza	Trani	2	Spessore	"
44	40	A. Boc	Trani	1	Spessore	"
45	41	B. Vito	"	1	"	"
46	42	Boraja	"	1	"	"
47	43	A. Boraja	Trani	1	"	"
48	44	B. Vito	"	1	"	"
49	45	C. Vito	"	1	"	"
50	46	Boraja	"	1	"	"
51	47	Boraja	"	1	"	"
52	48	Boraja	Trani	4	Spessore	"
53	49	Boraja	Trani	1	"	"
54	50	A. Succovizza	Trani	1	Spessore	"
55	51	B. Vito	"	1	"	"
56	52	C. Vito & Succovizza	"	1	"	"
57	53	Bullizza	"	1	"	"
58	54	Briskir	Trani	1	"	"
59	55	A. Forte & Boraja	Trani	1	"	"
60	56	B. Vito	"	1	"	"
61	57	Plano di Castello & Boraja	Trani	1	"	"

Fig. 3. Böttner's inventory of the Grimani Maps Collection, inside
Sl. 3. Böttnerov inventar fonda Mape Grimani, izgled unutrašnjosti

Ancient Files Archive. Someone also added "MAPE GRIMANI" in pencil.

After the main page, the first page contains the same text as the one on the cover. The second page starts with an alphabetical list. Not all the inventory pages are the same size, i.e. from the third page onwards pages are getting smaller, 37×30 cm.

At the beginning, the list of places from 1 to 531 is given in alphabetical order. It is followed by a list of missing maps (532–539), followed by a list (540–545) indicating the maps were transferred to the Geographic Maps Fund.

A list of 23 ½ (!) maps of Zadar area follows, indicating they were transferred to the cadastre of Dalmatia.

The list continues from the ordinal number 24 and up to 59 and includes maps of the Drniš area.

Numbering starts from the beginning for the maps of the Zadar area (1–23) and continues for maps of the Knin area (24–85).

The following list is a special list of maps of the Imotski region, indicating there are three packages, but actually there are two, because the third package was transferred to the Cadastres of Dalmatia of the 17th and 18th Century Fund, box 22. Map numeration is from 1 to 69 here, and is followed by a list of non-numbered maps, indicating the maps were transferred to the Cadastres of Dalmatia of the 17th and 18th Century Fund, box 41. Finally, there is a list of 15 maps which were transferred to the Geographic Maps Fund.

Fig. 4. *Tabularium* (cover page photograph, part 1, bundle 1)

Sl. 4. *Tabularium* (fotografija korica 1. dio, 1. svezak)

koje nedostaju (532–539). Slijedi popis (540–545) uz naznaku da su karte prebačene u fond Geografskih karata.

Slijedi popis od 23½ (!) karte zadarskog područja uz naznaku da su te karte prebačene u katastar Dalmacije. Popis se nastavlja od rednog broja 24 do 59 i obuhvaća karte dnrniškog područja.

Zatim počinje numeracija od početka za karte zadarskog područja (1–23) i nastavlja se za karte područja Knina (24–85).

Slijedi poseban popis karata područja Imotskoga uz naznaku da je riječ o tri paketa, no zapravo su dva jer je treći prebačen u fond Katastri Dalmacije XVII. i XVI-II. st., kutija 22. Ovdje numeracija karata ide od 1 do 69. Nakon toga je popis karata bez numeracije uz naznaku da su karte prebačene u fond Katastri Dalmacije XVII. i XVIII. st., kutija 41. Na kraju je još popis 15 karata koje su prebačene u fond Geografskih karata.

Ukupan broj stranica inventara je 40. Prvi i najveći dio inventara podijeljen je u kolone. U prvoj koloni naveden je redni broj pojedine skupine planova, po abecednom redoslijedu imena sela ili objekta na planu. U drugoj koloni upisano je veliko slovo radi razlikovanja planova koji slijede jedan za drugim, a odnose se na isto selo. U trećoj koloni upisano je ime sela, zaseoka ili objekta koji taj plan ili skica pokazuju. Nakon te slijedi kolona u kojoj je upisano područje kojem pripada dotično selo, kao i broj plana te kolona koja sadrži posebne oznake za navedena sela. Posljednja je kolona za opaske, koje su vrlo

rijetke. Druga i treća kolona pisane su crvenom tintom, a ostalo je pisano tamnom tintom.

Navedena su područja Dalmacije za koja postoje karte, a to su područja današnjih općina: Benkovac, Brač, Biograd na moru, Dnrniš, Herceg-Novi, Imotski, Kotor, Makarska, Obrovac, Omiš, Metković, Pag, Sinj, Split, Šibenik, Trogir, Vrgorac, Vrlika i Zadar.

Böttnerov inventar zbirke Mape Grimani iz DAZD-a spominje Ungarov (1992) navodeći ga kao bilježnicu koja sadrži popis svih planova sačuvanih u Arhivu mapa i starih nacрта. Vjerojatno je Ungarov na uvidu imao kopiju Böttnerova inventara koja se i danas koristi u DAZD-u zbog zaštite izvornika. U spomenutom članku Ungarov naglašava važnost Grimanijevih mapa među stanovništvom dalmatinske Zagore prilikom rješavanja imovinsko-pravnih sporova.

Zaključak 1. *Böttnerov inventar* s kraja 19. st. vrijedan je rukopisni materijal, odnosno obavijesno pomagalo kojim bi se trebalo služiti pri svim ozbiljnijim istraživanjima katastarske kartografije toga doba i toga područja. Kako bi se izvornik pisan tintom na papiru sačuvao od propadanja, bilo bi dobro izraditi njegovu digitalnu inačicu za svakodnevnu upotrebu, a izvornik na odgovarajući način zaštititi i spremiti na sigurno.

U *Böttnerovu inventaru* ni na jednome mjestu se izričekom ne spominje Grimani ili katastarski prikazi nastali na temelju njegove reforme, već je netko naknadno na korice olovkom dopisao MAPE GRIMANI. Vjerojatno se zbog toga svo gradivo popisano u *Böttnerovu inventaru*

There are a total of 40 inventory pages. The first and the largest part of the inventory is divided into three columns. The first column contains ordinal numbers of particular groups of plans with village or object names in alphabetical order. The second column contains capital letters to distinguish plans following one another and referring to the same village. The third column contains names of villages, hamlets or objects shown on plans. There is another column, which contains names of areas to which a specific village belongs, as well as plan numbers. There is one more column, which contains special tags for previously mentioned villages. The last one is used for annotations, which are quite rare. The second and third columns are written in red ink, while the rest are written in dark ink.

Areas of Dalmatia for which maps existed are listed. These are the present municipalities of Benkovac, Brač, Biograd na moru, Drniš, Herceg-Novi, Makarska, Obrovac, Omiš, Metković, Pag, Sinj, Split, Šibenik, Trogir, Vrgorac, Vrljika and Zadar.

Ungarov (1992) mentions Böttner's Inventory of the Grimani Maps from the State Archive in Zadar, pointing out it is a notebook containing a list of all the plans preserved in the Archive of Maps and Old Charts. Ungarov probably had insight into the copy of Böttner's Inventory which is still used at the State Archive in Zadar for purpose of protecting the original. The aforementioned Ungarov's paper emphasizes the importance of the Grimani Maps among the population of Dalmatian Zagora for resolving property disputes.

Conclusion 1. *Böttner's Inventory* from the end of the 19th century represents a valuable manuscript and finding aid which should be used while researching any kind of cadastral cartography dating from this period and mentioned areas. In order to preserve the original, written in ink on a sheet of paper, it would be wise to create a digital version for everyday use and adequately protect and safely store the original.

Böttner's Inventory does not explicitly mention the name Grimani or cadastral representations produced on the basis of his reform, but someone added "MAPE GRIMANI" in pencil on its cover. This is probably the reason why all the material listed in Böttner's Inventory is referred to as the Grimani Maps. However, as time went by, certain parts of the fund listed in Böttner's Inventory became separate collections, such as *Cadastral Maps of Knin* and *Cadastral Maps of Imotski*. The first 531 maps on the list were titled *Grimani Cadastral Map Collection*. According to the presented review of agrarian reforms and the rise of Venetian cadastre and their territorial range, naming a cadastre after a person, Grimani in this case, can be regarded as disputable. The Grimani reform included a smaller area (parts of Zadar and Knin territory) in relation to the space covered by other agrarian reforms carried out in times of other general regents. Therefore, the use of a general regent's first name for the purpose of

cadastral denomination is more acceptable in the case of e.g. Vendramin, since the cadastre created at the time of general regent Vincenzo Vendramin (1707–1711) included considerably larger area. In addition, the Latest Acquisition Cadastre was established at the time of Pietro Vendramin (1726–29) (Rimac, Mladineo, 2009).

However, if a collection was denominated as Grimani's (Grimani Maps), one has to emphasize the illogical use of the Grimani name; the collection encompasses a large number of cadastral drawings unrelated to the Grimani reform. In the case of the Grimani Collection denomination, based upon tradition and name recognition, it would be wise to make a distinction between the Grimani Maps in the broadest or broader sense (all items from *Böttner's Inventory*), Grimani Maps in a narrower sense (the first 531 maps from *Böttner's Inventory*) and the real Grimani Maps, i.e. the ones which emerged from the Grimani reform and related to the areas of lower Ravni Kotari on the Zadar territory and the surroundings of Drniš on the Knin territory. This way, it would be possible to prevent any misunderstanding or erroneous citing. Surely the best and final solution would be to extract certain funds from the collection according to the time of their establishment or according to general regent, possibly changing the official collection title.

All the statements presented in this paragraph refer to the cadastral plans from the time of Grimani kept at the State Archive in Zadar. It is quite possible there are Grimani maps outside the State Archive in Zadar, but there are no data on them at the moment.

There are different claims regarding the Grimani Maps, e.g. Martinović et al. (2003) state that "archival records of the Grimani Maps contain 535 maps, 51 various sketches and three bundles of chartered land surveyors' letters addressed to the General Regent from the field".

4.2. *Tabularium: Dalmatian archives / Tabularium: gli archivi della Dalmazia*

The State Archive in Zadar began its publishing tradition with the *Tabularium: Archives in Dalmatia* journal in 1901. Since little is known about the journal and due to erroneous citations in literature, it is paid more attention in this paper.

The owner and editor of the *Tabularium: Archives in Dalmatia* journal was Josip Alačević (Nemeth, 1996). The journal was printed bilingually, both in Croatian and Italian and the publisher was the Administration of Dalmatian Regency in Zadar.

Bundle pagination is somewhat unusual and uncommon from the present perspective. It was done according to appendices so that each of them has its own pagination which runs from one issue to another. Therefore, page numbers do not follow one another within individual *Tabularium* volumes, but have been conducted within each

naziva Mapama Grimani. Međutim, s vremenom su neki dijelovi fonda koji su popisani u *Böttnerovu inventaru* postali posebne zbirke, kao što su primjerice *Katastarske karte Knina* i *Katastarske karte Imotskoga*, a prva 531 karta s popisa imenovana je *Zbirkom katastarskih mapa Grimani*. Prema navedenom pregledu zemljišnih reformi i nastanku mletačkoga katastra te njihovu teritorijalnom obuhvatu imenovanje katastra prema osobi, u ovom slučaju Grimaniju, diskutabilno je. Grimanijevom reformom obuhvaćen je manji prostor (dio zadarskog okružja i kninskog teritorija) u odnosu na prostorni obuhvat ostalih zemljišnih reformi donesenih u doba drugih generalnih providura. Stoga je *protezanje* osobnog imena generalnog providura na imenovanje katastra prihvatljivije u slučaju npr. imena Vendramin jer katastar nastao u doba generalnoga providura Vicenza Vendramina (1708–11) obuhvaća znatno veći teritorij, a i katastar Najnovije stečevine je nastao za vrijeme Pietra Vendramina (1726–29) (Rimac, Mladineo, 2009).

Međutim, ako se jedna zbirka već imenuje kao Grimanijeva (Grimanijeve mape) svakako je potrebno naglasiti nelogičnost *protezanja* imena Grimani, tj. obuhvaćanje velikog broja katastarskih prikaza koji se ne odnose na Grimanijevu reformu. U slučaju naslovljavanja zbirke Grimani što proizlazi najčešće iz tradicije i prepoznatljivosti imena u tom smislu bilo bi dobro, barem privremeno, razlikovati Mape Grimani u najširem ili širem smislu (sve iz *Böttnerova inventara*), potom Mape Grimani u užem smislu (prva 531 karta iz *Böttnerova inventara*) te stvarne Mape Grimani, tj. one koje su nastale na temelju Grimanijeve reforme, a odnose na područje donjih Ravnih kotara u zadarskom okružju te okolice Drniša u kninskom teritoriju. Na taj bi se način otklonili mogući nesporazumi i pogrešna navođenja, a konačno i najpotpunije rješenje bilo bi izdvajanje pojedinih fondova iz zbirke prema vremenu nastanka ili generalnom providuru što ne isključuje i mogućnost, ako se pokaže potrebno i opravdano, promjene službenog imena zbirke.

Sve rečeno u ovom odlomku odnosi se na one katastarske planove iz Grimanijeva doba koji se čuvaju u DAZD-u. Vrlo je vjerojatno da Grimanijevih mapa ima i izvan DAZD-a, no o njima za sada nemamo podataka.

U vezi s Mapama Grimani ima i drukčijih tvrdnji. Tako npr. Martinović i dr. (2003) pišu da "arhivska zbirka Mape Grimani iz DAZD-a sadrži 535 mapa, 51 razni crtež i 3 knjige pisama javnih mjernika upućenih providuru s terena".

4.2. *Tabularium: arhivi u Dalmaciji / Tabularium: gli archivi della Dalmazia*

Izdavačka djelatnost Državnog arhiva u Zadru započinje časopisom *Tabularium: arhivi u Dalmaciji* od 1901. godine. Budući da se o tom časopisu malo zna i da je u literaturi slabo ili pogrešno citiran, u ovome radu posvetit će mu se veća pozornost.

Vlasnik i urednik časopisa *Tabularium: arhivi u Dalmaciji* bio je Josip Alačević (Nemeth, 1996). Časopis je tiskan dvojezično, na hrvatskom i talijanskom jeziku, a izdavač je bilo Opraviteljstvo Namjesništva dalmatinskog u Zadru.

Paginacija u svescima pomalo je neobična i danas neuobičajena. Izvedena je prema priložima tako da svaki od njih ima vlastitu paginaciju koja teče iz broja u broj. Paginacija, dakle, ne teče unutar pojedinih svezaka *Tabulariuma*, nego je provedena unutar svakoga pojedinog naslova. Dovođenjem izlaska članka moguće ga je bilo uvezati koristeći pritom posebni priloženi omot te tako uvezati zasebno djelo iz kojeg se nije moglo zaključiti je li riječ o članku iz *Tabulariuma*.

Časopis *Tabularium: arhivi u Dalmaciji* izlazio je u razdoblju 1901–04. i ukupno je objavljeno 13 brojeva/svezaka. U Znanstvenoj knjižnici Zadar svi brojevi časopisa objedinjeni su u jednoj knjizi. Pritom svesci i njima pripadajući članci nisu kronološki poslagani. Međutim, zahvaljujući priloženim sadržajima za svaki svezak koji se nalaze na kraju knjige, moguće je utvrditi tematiku i vrijeme izdanja svakog broja časopisa te autore članaka. U godinama 1901., 1902. i 1903. izašla su četiri broja/sveska, a 1904. objavljen je samo jedan broj i nakon toga *Tabularium* više ne izlazi. Sadržaje svih izašlih brojeva *Tabulariuma* donosimo u Dodatku B.

U svim brojevima *Tabulariuma* nalaze se članci arhivista E. Böttnera koji se u najvećem broju sadržajem odnose na popis arhivskog gradiva samostana sv. Dominika u Zadru. Arhivsko samostansko gradivo započelo je izlaziti od drugoga sveska 1901. godine i kronološki je popisano počevši od 1066. godine s arhivskim izvorom kopijom diplome Krešimirove darovnice samostanu, a posljednji je popisani arhivski dokument iz 1806. godine.

U prvom broju *Tabulariuma* (*Tabularium gli archivia della Dalmazia*), tj. dio 1., svezak 1., 1901. godina, E. Böttner u članku pod naslovom *Arhiv starinski spisa kod c.k. dalmatinskog Namjestništva – Opći ogled* (str. 1–10) donosi pregled arhivskoga gradiva zadarskog arhiva, o čemu će biti više riječi u poglavlju 4.1.1. ovoga rada.

U idućim izdanjima časopisa nalaze se njegovi članci pod naslovom *Arhiv S. Dominika – Posebni dio Arhiva starinski spisa kod c. k. dalmatinskoga Namjestništva* o samostanu sv. Dominika u kojima donosi pregled samostanskog arhivskog gradiva. Tako u časopisu za 1901. godinu, tj. 1. dio, 2. svezak, započinje pregled arhivskog gradiva pod naprijed navedenim naslovom od stranice 11. do 18. Za istu godinu u 3. svesku članak se nastavlja od 19. do 34., a u 4. svesku od 35. do 50. stranice.

Za godinu 1902., tj. u 2. dijelu, nastavljen je pregled samostanskog arhivskog gradiva, i to u 1. svesku od stranice 51. do 66., u 2. svesku od 67. do 82., u 3. svesku od 83. do 98. i u 4. svesku od 99. do 114. stranice. U odnosu

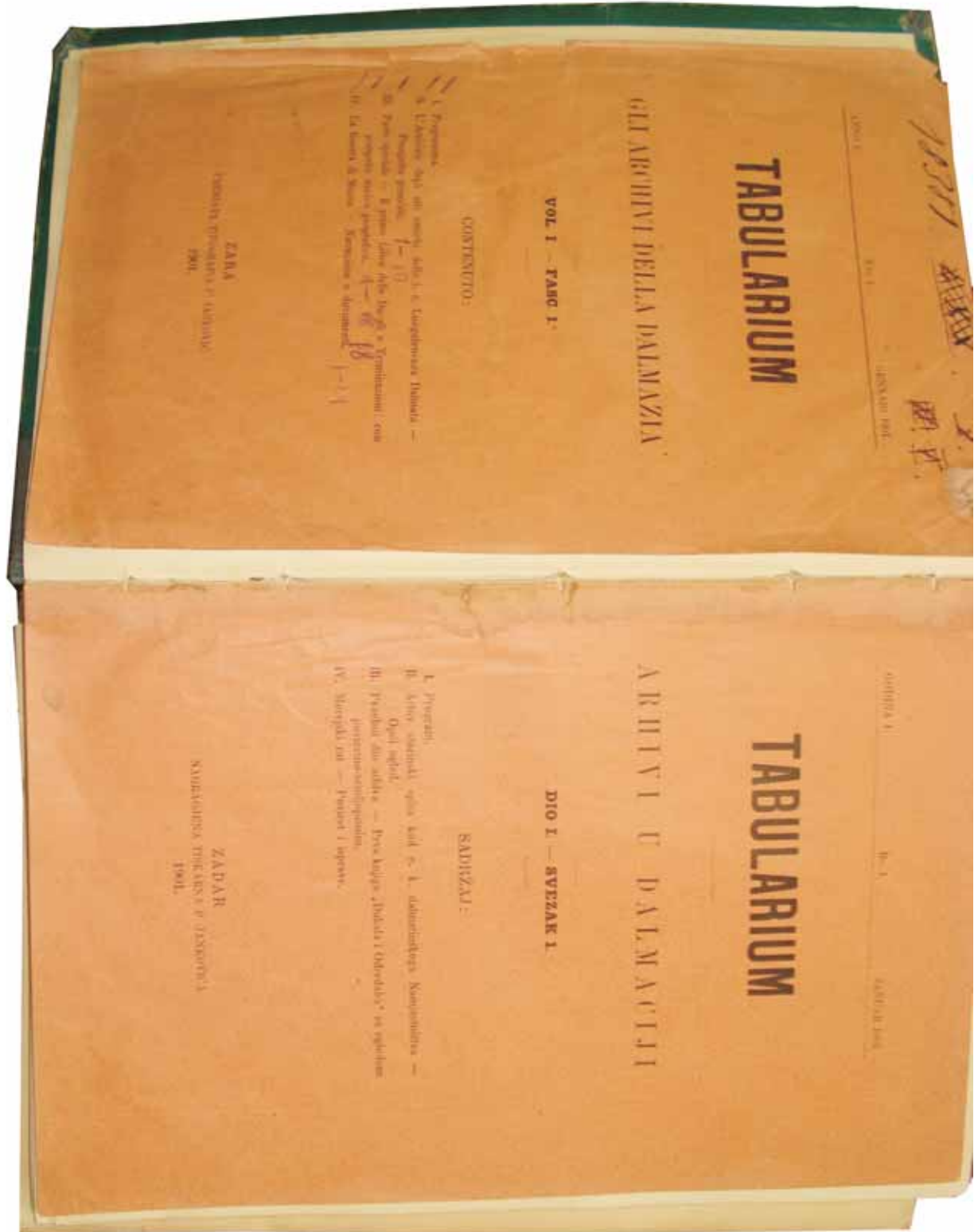

Fig. 5. Tabularium (photograph of the entire bundle)
Sl. 5. Tabularium (fotografija cijelog sveska)

na prethodna izdanja, od 4. sveska za 1902. godinu skraćeno je naslov Böttnerovih članaka u *Arhiv S. Domenika*.

U *Tabulariumu* za godinu 1903., tj. u njegovu 3. dijelu E. Böttner dalje obrađuje samostansko gradivo pod skraćenim naslovom. Tako je u 1. svesku gradivo objavljeno od 115. do 130. stranice, u 2. svesku od 131. do 146., u 3. svesku od 147. do 162. i u 4. svesku od 163. do 176. stranice. U posljednjem svesku za 1903. godinu članak koji se odnosi na pregled samostanskog gradiva u naslovu ima dodatak *Arhiv S. Dominika (Svršetak Dila I)*. Spomenimo još da je u 3. svesku iz 1903., uz navedeni pregled samostanskog gradiva E. Böttner autor još dvaju članaka: *Morejski rat* (str. 137–152) i *Zlatna knjiga, stare Splijetske občine (svrha)* (str. 49–60).

Posljednja godina izdanja *Tabulariuma* je 1904., to je njegov 4. dio, u kojem je objavljen samo jedan svezak. U njemu je na prvih 16 stranica članak E. Böttnera pod naslovom *Arhiv S. Dominika (Dio II)*.

U *Tabulariumu* su objavljivali i J. Alačević, F. Divnić (Difnico), A. Marković (Marcovich) i P. Kasandrić.

Prestankom izlaženja *Tabulariuma* prestaje i izdavačka djelatnost arhiva u Zadru. Nezamjetno izdavaštvo odnosi se na razdoblje od 1920. do 1944. u doba talijanske uprave u Zadru, kada je arhivsko gradivo upotrebljavano u propagandne svrhe. Znatnije izdavaštvo započinje tek 1949. pokretanjem povremene publikacije *Miscellanea*, u kojoj su pod vodstvom upravitelja S. Antoljaka objavljivani dokumenti nastali u razdoblju od 13. do 20. stoljeća (Nemeth, 1996, Piljušić Katić, 1998).

4.2.1. Arhiv starinski spisa kod c. k. dalmatinskoga Namjestništva – Opći ogled

Iz časopisa *Tabularium* posebno ističemo članak E. Böttnera koji je objavljen u prvom broju (dio 1., sv. 1., god. 1901) pod naslovom *Arhiv starinski spisa kod c. k. dalmatinskoga Namjestništva – Opći ogled* (str. 1–10). U njemu autor donosi pregled arhivskoga gradiva zadarskog arhiva. Može se reći da je to sumarni inventar.

Sadržaj članka podijeljen je na kratki uvodni dio te na prvi dio (označen brojem I), koji je zatim podijeljen prema određenim upravama nad Dalmacijom, i drugi koji se odnosi na ostale arhivske sadržaje kako privatne tako i javne. U uvodnom dijelu navodi se značenje arhiva i gradiva koje se u njemu nalazi.

Arhivsko gradivo podijeljeno je prema povijesnim upravama nad Dalmacijom (označeno slovima od A do F) unutar kojih su sadržaji numerirani od 1 do 54.

A) Mletačka uprava (*Amministrazione Veneta*)

Iz razdoblja 1409–1797. u zadarskom arhivu nalaze se spisi i akti te pravni dokumenti u 9 volumena. Posebno su navedeni *Providurovi akti* od 1672. do 1797.

godine koji su popisani kao 600 rubrika, 12 odabranih fascikala i 800 crteža. Za podatak od 800 crteža navodi se da su njih 18 topografske karte važnijih distrikata Dalmacije i Albanije, dok su preostala 782 prikazi različitih općina. U 12 odabranih fascikala nalaze se podaci javnih mjernika i inženjera o katastarskim izmjerama, graničnim pitanjima posjeda i o vlasništvu između općina i privatnika.

Budući da unutar toga pregleda arhivskoga gradiva za doba mletačke uprave nigdje imenom nisu navedene *Mape Grimani*, a s obzirom na njihov sadržaj i doba nastanka, nakon usporedbe s poglavljem 4.1. u ovome radu i zaključkom 1., nameće se novi zaključak da je upravo tih 800 crteža ono što ubrajamo u *Mape Grimani* u najširem smislu.

Od ostalih akata navode se za razdoblje 1616–1797. *Akti providura* u 12 volumena koji sadrže općeniti inventar za svakoga providura, *Akti zadarskog plemstva* od 1518. do 1797. u 139 volumena, te *Civilni akti* u kojima se nalaze ostavštine. Posebno su izdvojeni i popisani *Spisi zadarskih kapetana 1772–1797.* u 26 volumena, posebni vojni akti o području Zadra i kazneni postupci te *Dokumentacija o iznajmljivanju soba* u Zadru i Ninu. *Dragomanno akti* sadrže konvencije mletačkih dužnosnika za razdoblje 1622–1797. godine. Odvjetnički predmeti su okupljeni kao *Spisi pravnog savjetnika* za razdoblje 1760–1797. Posljedni su *Spisi različitih vlasti* od starih vremena do 1797. u 8 fascikala koji se odnose na šume Istre, regije Friuli te kvarnerskih i dalmatinskih otoka.

B) Prva austrijska uprava (*Amministrazione Austriaca 1.a Dominazione*)

Za razdoblje prve austrijske uprave osim spisa, akata i pravnih dokumenta od 1797. do 1806. popisani su *Opći predmeti organizacijske komisije* za razdoblje 1797–1798. okupljeni u 26 fascikala s povijesnim sadržajima. Najveći dio toga gradiva čine *Akti vlade 1798–1806.* u 312 fascikala te *Akti iz 1802., 1803., 1804. i 1805.* godine u 9 fascikala za Dalmaciju, Albaniju i kvarnerske otoke. *Akti 1804. i 1805–6.* godine objedinjeni su u 17 fascikala, a sadržaj im je od općeg interesa. *Za Akte od 1798–1805/6.* godine 117 fascikala pravnog je sadržaja, a 70 fascikala su *Akti Zadra*. Posebno su navedeni *Akti carskog kraljevstva austrijske Dalmacije, Albanije* u 60 volumena i 200 fascikala.

C) Francuska uprava (*Amministrazione Francese*)

Za francusku upravu popisani su *Akti civilne i vojne uprave 1806. godine, Akti guvernera, Akti putovanja generalnog providura V. Dandola, 1806. godine, Akti provincije Dalmacije 1806–1810.* u 240 fascikala, *Akti financija* u 64 volumena i 39 fascikala, *Pravni akti* 1806–1811. u 6 fascikala, *Akti guvernera u Zadru* 1807–1810. u 119 fascikala, *Akti civilne i vojne uprave Dalmacije, 1809., 1810. godine* u 6 fascikala, *Akti inspektorata centralne policije, 1806.,* u 10 fascikala, posebni *Akti civilne*

separate title. Having an article published, it could have been bound using a special attached cover, so that one could have their own separate paper work which could not have been connected with an article from *Tabularium*.

The *Tabularium: archives in Dalmatia* journal was published in the period from 1901 to 1904, with a total of 13 released issues/volumes. The Research Library in Zadar keeps all the issues in one book, while volumes and articles are not ordered chronologically. However, due to the attached content for each volume at the end of the book, it is possible to determine topics and time of each issue's edition, as well as articles' authors. Four issues/volumes were published in 1901, 1902 and 1903, and only one in 1904 which meant the end of its publishing. Contents of all the published *Tabularium* issues are presented in Appendix B.

All the *Tabularium* issues contain articles written by archivist E. Böttner. Most of their contents apply to the list of archival records of the monastery of St. Dominic in Zadar. Archival monastery records were published along with the second volume in 1901 and were chronologically listed starting with an archival source of a copy of Krešimir's charter to the monastery of St. Dominic from 1066. The last listed archival document dates from 1806.

In the first issue of *Tabularium* (*Tabularium gli archivia della Dalmazia*), i.e. part I, vol. 1, 1901, E. Böttner gives a review of archival records from the Zadar archive in an article titled *Ancient Files Archive at the Imperial and Royal Regency in Zadar – General Review* (pages 1–10), which is analysed in the chapter 4.1.1 of this paper.

Following journal editions contain his articles titled *St. Dominic Archive – Special Section of Ancient Files Archive at the Imperial and Royal Regency* about the St. Dominic monastery. A review of monastery archival records is provided in those articles. In the 1901 volume, i.e. part I, vol. 2, a review of archival records under the above mentioned title from pages 11 to 18 is started. For the same year, the review continues from pages 19 to 34 in the third volume of the article, and in the fourth volume from pages 35 to 50.

The second part (1902) continues the review of monastery archival records, in the first volume from page 51 to 66 and in the second volume from page 67 to 82, in the third volume from page 83 to 98 and in the fourth volume from page 99 to 114. In relation to the previous editions, the title of Böttner's articles has been shortened into *St. Dominic Archive*.

Böttner elaborates monastery records under the shortened title in the third part of *Tabularium* (1903). Thus, the first volume contains records published on pages 115 to 130, the second volume from page 131 to 146, the third volume from page 147 to 162 and the fourth volume from page 163 to 176. In the last volume from 1903, the article which refers to the review of monastery records has

an addition in its title: *St. Dominic Archive (End of Part I)*. It should also be mentioned that E. Böttner is the author of two more articles in the third volume from year 1903, in addition to the aforementioned review of monastery records. These articles are *The Morean War* (pages 137–152) and *The Golden Book, Ancient Municipalities of Split (Purpose)* (pages 49–60).

1904 is the year of *Tabularium*'s final edition, represented by its fourth part and containing not more than one volume. The first sixteen pages of the volume contain E. Böttner's article titled *St. Dominic Archive (Part II)*. J. Alačević, F. Divnić (Difnico), A. Marković (Markovich) and P. Kasandrić can be found among other authors who published their works in *Tabularium*.

With the end of *Tabularium*'s publishing, publishing activity of the archive in Zadar ceased to exist as well. Minor publishing refers to the period from 1920 to 1940, the time of Italian administration in Zadar, when archival records were used merely for propaganda. Significant publishing activity started after 1949 with the periodical publications *Miscellanea*, which published documents created in the period from 13th to 20th century under the guidance of administrator S. Antoljak (Nemeth, 1996, Piljušić Katić, 1998).

4.2.1 Archive of Ancient Files at the Imperial and Royal Regency – General Review

An article written by E. Böttner and published in the first issue (part I, vol. 1. 1901) should be paid special attention. It is titled *Archive of Ancient Files at the Imperial and Royal Regency – General Review* (pages 1–10). The author presents a review of archival records from the Zadar archive. One can say it represents a summary inventory.

The article's content is divided into a short introductory part, the first part (indicated with no. 1), which is divided according to administrations in Dalmatia, and the second part, which refers to other archival materials, both private and public. The introductory section states importance of the archive and associated records.

Archival records are divided by historical administrations in Dalmatia (indicated with letters A–F) within which the content is numbered from 1 to 54.

A) Venetian Administration (*Amministrazione Veneta*)

The Archive in Zadar contains files and legal documents in nine volumes from the period of 1409–1797. *Acts of General Regent*, which is especially emphasized, is listed as 600 columns, 12 selected files and 800 drawings. Eighteen of the drawings are classified as topographic maps of important districts of Dalmatia and Albania, while the other 782 drawings are classified as representations of various municipalities. The 12 selected files contain land surveyors' and engineers' data

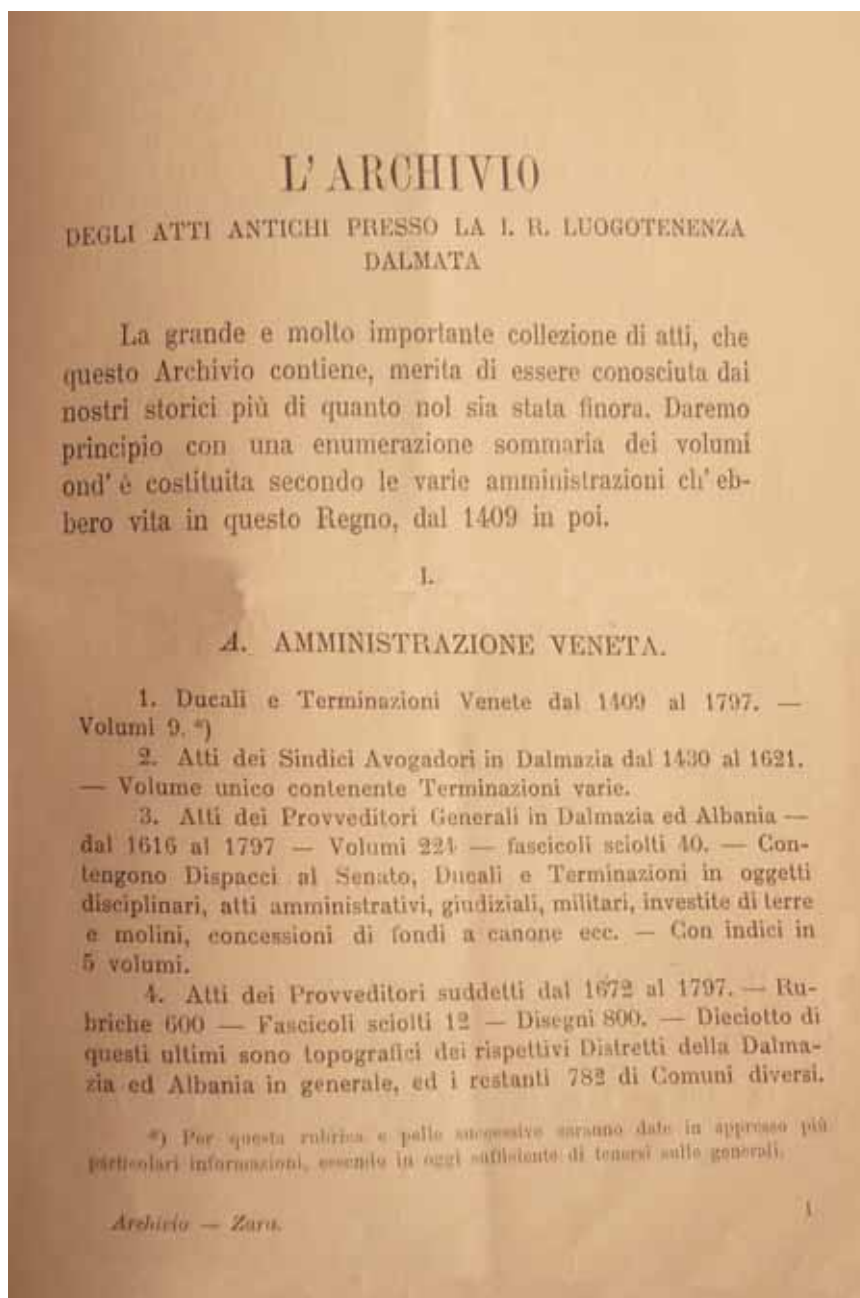

Fig. 6. *Tabularium* (photograph of the first page in the first bundle)
Sl. 6. *Tabularium* (fotografija prve stranice prvog sveska)

vojne uprave, 1809–1810., te *Akti policije*, 1809–1812., u 16 fascikala i 8 registara. Posebna je kategorija 230 knjiga samostana Opatije.

D) Mletačka uprava, prva austrijska uprava, francuska uprava i druga austrijska uprava (*Governo Veneto, Austriaco 1.a Dominazione, Francese ed Austriaco 2.a Dominazione*)

Arhivsko gradivo obuhvaća razdoblje od tri stoljeća počevši s 1590. godinom.

E) Prva austrijska uprava i francuska uprava (*Governo Austriaco 1.a Dominazione e Governo Francese*)

Kratak popis arhivskoga sadržaja u kojem se navode *Akti od 1797. do 1813. godine* u 151 fasciklu.

F) Druga austrijska uprava (*Amministrazione Austriaca 2.a Dominazione*)

Za razdoblje druge austrijske uprave (1814/15–1918) popisani su arhivski dokumenti o dalmatinskim obiteljima i

about cadastral surveys, demarcation lines and ownership issues between municipalities and private persons.

Since the Grimani Maps were not referred to by their name within this review of archival records under the Venetian rule, and considering their content and time of creation and comparison of sections 4.1 and conclusion 1 of this paper, one can conclude these 800 drawings are exactly the material we regard as the Grimani Maps in the broadest sense of the word.

The following acts are noted for the period between 1616 and 1797: *Acts of the Regent* in 12 volumes containing general inventory for each regent, *Acts of Zadar Nobility* for the period from 1518 to 1797 in 139 volumes and *Civilian Acts* which contain legacies.

Acts of Zadar Captains 1772–1797 in 26 volumes, military acts with special purposes and criminal procedures on the territory of Zadar and *Documentation on Renting Rooms* in Zadar and Nin are all listed separately. *The Dragomanno Acts* contain conventions of Venetian officials for the period between 1622 and 1797. All the lawyers' documentation is grouped as *Acts of Legal Counsel* for the period between 1760 and 1797. The last in order are the *Acts of Various Authorities*, grouped into eight files and referring to the woods of Istria and the region of Friuli, as well as the islands of Kvarner and Dalmatia and dating from the ancient times up to 1797.

B) The First Austrian Administration (*Amministrazione Austriaca 1.a Dominazione*)

For the period of the first Austrian administration, besides files, acts and legal documents from 1797 to 1806, *General Items of the Organizational Committee* were listed for the period from 1797 to 1798 and assembled into 26 files with historical records. Most of these records refer to the *Acts of Government 1798–1806* in 312 files and *Acts from the years 1802, 1803, 1804 and 1805* grouped into nine files applying to Dalmatia, Albania and the islands of Kvarner. *The Acts from 1804 and 1805/6* are arranged into 17 files, and their content is of general interest. *The Acts from 1798 to 1805/6* contain 117 files of legal content and 70 files refer to the *Acts of Zadar*. *The Acts of Imperial and Royal Austrian Dalmatia, Albania* are listed separately and assembled in 60 volumes and 200 files.

C) French Administration (*Amministrazione Francese*)

Archival records for the French administration encompass the following: *Acts of military and Civilian Administration in 1806*, *Governor's Acts*, *Acts of General Regent's V. Dandolo Travels, 1806*, *Acts of the Province of Dalmatia from 1806 to 1810* assembled into 240 files, *Financial Acts* in 64 volumes and 39 files, *Legal Acts* from 1806 to 1811 in 6 files, *Acts of the Governor in Zadar 1807–1810* in 119 files, *Acts of the Civilian and Military Administration of Dalmatia* in 1809 and 1810 in 6 files,

Acts of the Central Police Inspector's Office, 1806 in 10 files, special *Acts of Civilian and Military Administration, 1809–1810* and the *Acts of Police, 1809–1812* in 16 files and 8 registers. A special category refers to 230 books of the monastery in Opatija.

D) Venetian Administration, The First Austrian Administration, French Administration and the Second Austrian Administration (*Governo Veneto, Austriaco 1.a Dominazione, Francese ed Austriaco 2.a Dominazione*)

Archival records comprise a three-century period starting from year 1590.

E) The First Austrian Administration and French Administration (*Governo Austriaco 1.a Dominazione e Governo Francese*)

A short review of archival records is given and the *Acts from 1797 until 1813* are listed in 151 files.

F) The Second Austrian Administration (*Amministrazione Austriaca 2.a Dominazione*)

The period of the second Austrian administration (1814/15–1918) comprises listed archival documents about Dalmatian families and nobility in five files with protocols assembled in the *Acts* for the period between 1817 and 1831. *Acts on Dalmatian forests 1814–1817*, *Surveys of Taborović Committee for years 1821 and 1822* about demarcation of Dalmatia and Turkey in four files, 58 drawings with demarcation protocols enclosed are listed separately. These records also include the *Agreement on Debts and Loans of the commune of Dalmatia from 1816 until 1836* in 4 files and finally acts of correspondence of the Zadar archive for the period 1814–1900.

The second part of the article (marked as II) with the subtitle *Public and Private Archives Stored at the Archive* also provides insight into the archival records numbered from 54 to 63. The article starts with a description of content of the Zadar archive, where one can find drawers with parchments from the monastery of St. Dominic, St. Grisogonus and St. Nicholas from Zadar, as well as from the monastery of St. Kuzma and Damjan (a Benedictine monastery on the island of Pašman which is often referred to as the monastery of Rogovo after the main property in Rogovo). Monastery records are described as abundant in several thousands of parchment pieces dating from the beginning of 986 until then and it is arranged in chronological order. It includes bulls, charters, and grants of Hungarian kings, dukes and Venetian rulers, as well as documentation on legacy issues, land-ownerships and donations.

Funds of Lantana and Ponte families from Zadar, Galzigna family from the island of Rab and Novak family from Mali Lošinj are mentioned as ones holding valuable parchments.

plemstvu u 5 fascikala s protokolima objedinjenima u *Aktima* za razdoblje od 1817. do 1831. Posebno su izdvojeni *Akti o šumama Dalmacije 1814–1817.*, *Elaborati za godine 1821. i 1822. komisije Taborović* o razgraničenju Dalmacije i Turske u 4 fascikla, 58 crteža i s protokolima o razgraničenju. U sklopu toga gradiva nalaze se *Rješnja o dugovima i kreditima komune Dalmacije 1816.–1836.* u 4 fascikla i akti korespondencije Arhiva u Zadru za razdoblje 1814–1900.

Drugi dio članka (označen II) s podnaslovom *Javni i privatni arhivi pohranjeni u arhivu* također donosi pregled arhivskoga gradiva koji je numeriran od 54 do 63. Članak započinje opisom sadržaja zadarskog arhiva u kojem se nalaze ladice s pergamentima iz samostana sv. Domenika, sv. Grisogona i sv. Nikole u Zadru te iz samostana Sv. Kuzme i Damjana (radi se o benediktinskom samostanu na Pašmanu koji se po glavnom posjedu u Rogovu često naziva i od Rogova). Samostansko gradivo opisano je kao bogato s nekoliko tisuća pergamenata od početka 986. godine do tada te je kronološki predano. Sadrži bule, povelje, povlastice ugarskih kraljeva, banova i mletačkih vladara, te dokumentaciju o ostavštinama, uključujući vlasnička pitanja i donacije.

Od obitelji koje posjeduju vrijedne pregamente navode se fondovi obitelji Lantana i Ponte iz Zadra, obitelji Galzigna iz Raba i obitelji Novak iz Lošinja. Sve navedene obiteljske zbirke nalaze se u 17 fascikala u koje su uključeni i zadarskom arhivu darovani pergamenti P. T. Colonna, S. Addobbatia, C. G. Alacevicha i prof. G. Gelicca.

Posebno je naveden fond obitelji Kurir (Curir) s 264 crteža u 21 rubrici i 31 pismom javnih mjernika, a donose sadržaje o zemljišnoj podjeli i graničnim područjima posjeda u Omišu, Sinju, Splitu i Trogiru. U nastavku pregleda arhivskoga gradiva popisani su sadržaji pojedinih arhiva dalmatinskih gradova kojih se gradivo ili dio gradiva nalazi u zadarskom arhivu. Tako se dio gradiva *Starog arhiva Splita* čuva u Splitu na Okružnom sudu, a drugi dio je u zadarskom arhivu. *Arhiv Makarske* sastoji se od 16 fascikala za razdoblje 1798–1806. Za oba navedena arhiva obavljena je inventarizacija gradiva, tj. kronološki katalog 1877. godine. *Stari arhiv Korčule* čine arhivski izvori od 1338. godine, što uključuje 58 pergamenata i 986 volumena te kronološki katalog iz 1895. godine.

Stari arhiv Kotora posjeduje građu od 1309. godine u 305 volumena, cjelokupna građa je objedinjena i kao takva navedena u kronološkom katalogu 1887. godine. Na kraju članka navodi se arhivsko gradivo Okruga Zadar i dviju bivših općina. Arhivsko gradivo Okruga Zadar opisano je kao dio gradiva koji je već postojao 1798–1820. u 6 fascikala. *Stari arhiv bivše općine Nin* sadrži 8 volumena i jedan sadržaj iz razdoblja 1244–1806. te *Javne i općinske akte bivše općine Omiš*, koji nisu inventarizirani.

Zaključak 2. Prvi tiskani sumarni inventar zadarskog arhiva je *Arhiv starinski spisa kod c. k. dalmatinskoga*

Namjestništva – Opći ogled što ga je napisao Enrico Böttner i objavio u *Tabulariumu* 1901. godine. U njemu se ne spominju po imenu Mape Grimani, ali je iz usporedbe s rukopisnim inventarom jasno da se podatak o 800 crteža (karata i planova) odnosi na Mape Grimani u najširem smislu.

Böttnerov podatak o 264 crteža u fondu obitelji Kurir (Curir) razlikuje se od broja 239 koji se poslije navodi i ponavlja u obavijesnim pomagalima.

Böttnerov podatak o 31 pismu javnih mjernika razlikuje se od stvarnog stanja. Pisama ima mnogo više, a ona se čuvaju u 13 svežnjeva (Mirošević, Lapaine, 2008).

4.3. Interni inventar – bilješka

Za razne arhivske fondove koji se čuvaju u DAZD-u postoji interni inventar kojim se služe djelatnici Arhiva. Tako primjerice za arhivski fond *Mape Grimani* (u širem smislu) postoji bilješka pisana pisačim strojem na tri stranice. Ona služi kao pomoćno arhivsko sredstvo za lakše snalaženje, odnosno kao vodič u rukopisu. Donosimo sadržaj te bilješke.

NAZIV ZBIRKE: Katastarske knjige i mape, spisi vještaka mjernika, geografske i druge karte, krokiji, crteži, nacrti i slike.

VREMENSKI RASPON: 17–20. st.

KOLIČINA: 1924 svež. sv. komada i omota

STUPANJ SREĐENOSTI I OČUVANOSTI: Sređeno u cijelosti i djelomično sačuvano

SERIJE: Knjige, spisi, mape:

1. Katastarske knjige / Catastici / 17–18. st. / 71 sv.
2. Pisma vještaka mjernika / Lettere agrimensores periti / 1706–1797 / 13 svež.
3. Katastarske mape / Mape Grimani / 18. st. / 521 kom. 3 toma
4. Knin, skice katastarskih mapa / 1709–1756 / 1 omot
5. Imotski, skice katastarskih mapa / 1725 / 2 omota
6. Skice katastarskih mapa kupljene od obitelji Kurir / 18.–19. st. / 239 kom.
7. Katastarske mape kupljene od Ivana Pouchie / 19. st. / 549 kom.
8. Geografske i druge karte, regulacije rijeka, katastarske mape, slike i dr. / 18.–20. st. / 334 kom.
9. Nacrti građevinskih objekata / 19.–20. st. / 149 kom.

JEZIK I PISMO: talijanski, njemački, latinica

Kolekcije geografskih i drugih karata otkupljene su od pojedinih obitelji ili su se pak zatekle među spisima Namjestništva.

Fig. 7. Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia, vol. 1 (book photograph)

Sl. 7. Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1 (fotografija knjige)

All of the mentioned family collections, including parchments granted by P. T. Colonnello, S. Addobbati, C. G. Alacevich and professor G. Gelcic to the Zadar archive can be found assembled in 17 files.

The Kurir (Curir) family fund is singled out and listed separately. It contains 264 drawings in 21 sections and 31 land surveyors' letters, which provide records about land distribution and border areas of properties in Omiš, Sinj, Split and Trogir. The review of archival records continues with content of individual archives of Dalmatian towns whose material or part of it is preserved in the Zadar archive. This is why a part of the *Ancient Archive of the Town of Split* is kept at the Regional Court in Split, while the other part is at the Zadar archive. *Makarska Archive* consists of 16 files for the period from 1798 to 1806. An inventory of materials was made for both of the aforementioned archives, i.e. records were chronologically ordered in a catalogue in 1877. *The Ancient Archive of Korčula* holds archival records from 1338 and includes 58 sheets of parchment and 986 volumes along with a chronological catalogue dating from 1895.

The Ancient Archive of Kotor possesses records dating from 1309, assembled in 305 volumes and all the

archival records were incorporated and listed as such in a chronological catalogue in 1887. The end of the article mentions archival records of the Zadar province and two former municipalities. Archival records of Zadar province are described as a part of the records that had already existed in six files in the period from 1798 to 1820. *The Ancient Archive of the Former Nin Municipality* contains eight volumes and one content from the period 1244–1806, as well as *Public and Municipal Acts of the Former Omiš Municipality* which were not inventoried.

Conclusion 2. The first printed summary inventory of the Zadar archive is the *Archive of Ancient Files at the Imperial and Royal Regency – General review*, written by Enrico Böttner and published in *Tabularium* in 1901. It does not explicitly mention Grimani Maps, but by comparing it with the manuscript inventory, it is clear that the data about 800 drawings (maps and plans) refer to Grimani Maps in the broadest sense.

Böttner's data about 264 drawings in the Kurir (Curir) family fund contrast with the later mentioned data about 239 drawings, which recur in finding aids.

Böttner's data about 31 land surveyors' letters also contrast with facts. There are many more letters and they are kept in 13 bundles (Mirošević, Lapaine 2008).

4.3. Internal Inventory – A note

There is an internal inventory for various archival funds which is kept at the State Archive in Zadar and it is used by employees of the Archive. Thus, there is a note written on a typewriter in three pages for the archival fund of the Grimani Maps (in broader sense). It serves as a finding aid for easier research and as a guide through the manuscript. Hereby we present the note's content.

COLLECTION TITLE: Cadastral books and maps, land surveyors' records, geographic and other maps, sketches, drawings and pictures.

PERIOD: 17th–20th century

QUANTITY: 1924 bundles of pieces and covers

PRESERVATION AND CLASSIFICATION RATE: Entirely arranged and partially preserved

CLASSES: Books, registers, plans:

Cadastral records / Catastici / 17th-18th century / 71 bundles

Land surveyors' letters / Lettere agrimensores periti / 1706–1797/ 13 bundles

Cadastral maps / The Grimani maps / 18th century / 521 units, 3 volumes

Knin, sketches of cadastral maps / 1709–1756 / 1 pack

Imotski, sketches of cadastral maps / 1725 / 2 packs

Zaključak 3. U odnosu na Böttnerov inventar s kraja 19. odnosno početka 20. stoljeća vidljiva je nova podjela i izvjesno neslaganje količine gradiva. Nešto od toga još je neobrađeno i nepoznato javnosti. Sveukupno je riječ o zaista velikom broju karata, planova i crteža.

4.4. Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske

Prema *Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, sv. 1, izdanje Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu iz 2006. (urednik J. Kolanović), sva građa Državnog arhiva u Zadru podijeljena je ovako:

- A. Upravne i javne službe
- B. Pravosuđe
- C. Vojne postrojbe, ustanove i organizacije
- D. Odgoj i obrazovanje
- E. Kultura, znanost i informiranje
- F. Zdravstvo i socijalne ustanove
- G. Gospodarstvo i bankarstvo
- H. Političke stranke, društveno-političke organizacije i sindikati
- I. Društva, udruge, udruženja
- J. Vjerske ustanove
- K. Vlastelinski, obiteljski i osobni arhivski fondovi
- L. Zbirke izvornoga arhivskoga gradiva
- M. Zbirke dopunskih preslika arhivskoga gradiva

Zbirka *Mape Grimani* u užem smislu nalazi se pod A, tj. među gradivom Upravnih i javnih službi. Treba uočiti ovaj daljnji slijed podjele gradiva:

- A Upravne i javne službe
 - A. 1. Upravne i javne službe do 1848.
 - A. 1. 2. Mletačka uprava u Dalmaciji i Istri do 1797.
 - A. 1. 2. 2. Mletačka pokrajinska uprava do 1797.

Zatim slijedi daljnja podjela na 10 tema:

- [0001] Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju (Provveditore generale in Dalmazia ed Albania) – Zadar (1597–1797); 1617–1797; svež. 237; 26. Kazala; AI.
- [0002] Mletački Dragoman (Dragomano Veneto) – Zadar (XVI–1797); XVI–1797 [1798–1808]: knj. 33; 7. AI.
- [0003] Sindici inkvizitori za Dalmaciju i Albaniju (Sindici inquisitori in Dalmazia ed Albania) – Zadar (1413–1797); 1748/1751: svež. 14; 1,7. SI.
- [0004] Mletački fiskalni savjetnik (Consultor fiscale Veneto) – Zadar (1622–1797); 1789–1797: knj. 68; 2,9. AI.

- [0005] Mletački katastar. Katastarske knjige (Catastici) – Zadar (1597–1797); 1597–1797: knj. 68; 2,9. AI.
- [0006] Mletački katastar. Mape “Grimani” – Zadar (1597–1797); 1597–1797, kom. 521; 2,1. AI.
- [0007] Mletački katastar. Pisma vještaka mjernika (Lettere agrimensores periti) – Zadar (1597–1797); 1597–1797: svež. 13; 0,4. SI.
- [0008] Mletački katastar. Skice katastarskih mapa Knina i Imotskog – Zadar (1597–1797); 1709–1756: kom. 3; 0,4. SI.
- [0381] Katastarske mape Dalmacije. Skice; 1701–1800: kom. 239. AI.
- [0023] Sindici avogadori (Sindici avvogadori) – Venecija (1420–1621); 1430–1621: svež. 1; 0,3.

Zaključak 4. Prema *Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*, sv. 1, izdanje Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu iz 2006. (urednik J. Kolanović), može se zaključiti sljedeće:

U podacima o zbirci Mape Grimani ili “Grimani” (u užem smislu) stoji pogrešan broj 521 umjesto 531 komad.

U podacima o zbirci katastarskih mapa Knina i Imotskoga stoji 3 komada, što je zbunjujuće jer nije riječ o 3 karte, nego o 3 paketa.

Ono što se naziva Zbirkom katastarskih mapa Dalmacije, prije se zvalo Zbirka katastarskih mapa kupljenih od obitelji Kurir.

Može se još jednom ponoviti da se u DAZD-u čuva opsežno gradivo o mletačkom katastru od kraja 16. do kraja 18. stoljeća. U sklopu toga gradiva je i velik broj katastarskih planova i drugih karata. Veći dio gradiva još nije dovoljno istražen.

4.5. ARHiNET

Temeljnu informacijsku uslugu arhivske službe u suvremenom okruženju predstavlja izgradnja nacionalne mreže arhivskih informacija. ARHiNET je jedinstveni sustav evidentiranja i obrade arhivskih zapisa u kojem se okupljaju svi podaci o arhivskom gradivu, njegovim stvarateljima i ustanovama u kojima se čuva te omogućuje integriranje i razmjenu podataka među njima. ARHiNET omogućuje pristup podacima o arhivskim zapisima koji se čuvaju u državnim i drugim arhivima te kod drugih imatelja arhivskog gradiva. Podaci se upisuju i kontinuirano nadopunjuju svakodnevnim poslovnim aktivnostima u arhivima te na temelju prijava imatelja gradiva u nadležnosti državnih arhiva.

Registar arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, središnja nacionalna evidencija arhivskoga gradiva, sastavni je dio sustava i omogućuje on-line pristup podacima o arhivskim zapisima koji se čuvaju u državnim i drugim arhivima te kod drugih imatelja arhivskog gradiva (URL2).

Sketches of cadastral maps bought from the Kurir family /18th–19th century / 239 units

Cadastral maps bought from Ivan Pouchie / 19th century / 549 units

Geographic and other maps, regulation of river flows, cadastral maps, pictures. etc. / 18th–20th century / 334 units

Construction project plans / 19th–20th century / 149 units

LANGUAGE AND LETTER IN USE: Italian, German, Latin script

Collections of geographical and other maps were bought from several families or were found among documents of Regency.

Conclusion 3. In relation to Böttner's inventory from the end of 19th and the beginning of the 20th century, a new distribution and incompatibility in the amount of records is evident. Some archival records have not been processed yet and they are still unknown to the public. In total, it is a large number of maps, plans and drawings.

4.4. Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia

According to the *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske (Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia, Vol. 1, edition of the Croatian State Archives in Zagreb in 2006, editor J. Kolanović)*, all the records of the State Archive in Zadar are divided as follows:

- A. Administrative and public services
- B. Justice
- C. Military units, institutions and organisations
- D. Education
- E. Culture, science and information
- F. Health and social institutions
- G. Economy and banking
- H. Political parties, social-political organisations and unions
- I. Societies, organisations, associations
- J. Religious institutions
- K. Landlords', family and personal archival funds
- L. Collections of the original archival records
- M. Collections of additional copies of archival records

The Grimani Map Collection in the narrow sense can be found in section A, i.e. among administrative and public service records. The records are further divided as follows:

- A. 1 Administrative and public services up to 1848
- A. 1. 2. Venetian administration in Dalmatia and Istria up to 1797

A. 1. 2. 2 Venetian provincial administration up to 1797

There is a further division into 10 themes:

- [0001] General regents for Dalmatia and Albania (Provveditore generale in Dalmazia ed Albania) – Zadar (1597–1797), 1617–1797; bundle 237; 26. Index; AI.
- [0002] Venetian Dragoman (Dragomano Veneto) – Zadar (XVI–1797); XVI–1797 (1798–1808); vol. 33; 7. AI.
- [0003] Sindici inquisitors for Dalmatia and Albania (Sindici inquisitori in Dalmazia ed Albania) – Zadar (1413–1797), 1748/1751; bundle 14; 1,7. SI.
- [0004] Venetian fiscal consultant (Consultor fiscale Veneto) – Zadar (1622–1797); 1789–1797: vol. 68; 2,9. AI.
- [0005] Venetian cadastre. Cadastral records (Catastici) – Zadar (1597–1797); 1597–1797: vol. 68; 2, 9. AI.
- [0006] Venetian cadastre. The Grimani Maps – Zadar (1597–1797); 1597–1797, 521 units; 2, 1. AI.
- [0007] Venetian cadastre. Land surveyors' letters (Lettere agrimensores periti) – Zadar (1597–1797); 1597–1797: bundle 13; 0, 4. SI.
- [0008] Venetian cadastre. Sketches of cadastral maps of Knin and Imotski. – Zadar (1597–1797); 1709–1756: 3 units; 0, 4. SI.
- [0381] Cadastral maps of Dalmatia. Sketches; 1701–1800: 239 units. AI.
- [0023] Sindici avogadori (Sindici avvocadori) – Venice (1420–1621); 1430–1621: bundle 1; 0, 3.

Conclusion 4. According to the *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske (Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia, Vol. 1, edition of the Croatian State Archives in Zagreb in 2006, editor J. Kolanović)*, the following can be concluded:

The Grimani Maps Collection or simply "Grimani" (in a narrow sense) is mistakenly accounted for 521 instead of 531 units.

Data in the cadastral map collection of Knin and Imotski refer to 3 units, which is rather confusing since there are 3 packs instead of units.

Collection of cadastral maps of Dalmatia was formerly titled Collection of cadastral maps bought from the Kurir family.

One should bear in mind that the State Archive in Zadar holds comprehensive records on Venetian cadastre from the end of 16th up to the end of 18th century. A significant part of the material refers to cadastral plans and other maps. Most of them have not been researched yet.

Fig. 8. ARHiNET (home page)

Sl. 8. ARHiNET (početna stranica)

Do danas je na ARHiNET-u prisutno 10 državnih arhiva iz Hrvatske, među kojima, na žalost, DAZD još nije javno dostupan.

5. Zaključak

Politika Mletačke Republike i potreba za inventarizacijom novostečenih teritorija utjecala je na katastar Dalmacije koji je tijekom cijele mletačke uprave u Dalmaciji zadržao svoj kontinuitet. U radu se pokušalo odgovoriti na određene nejasnoće koje su nastale zbog inventarizacije arhivskog gradiva, a odnose se na imenovanje i količinu gradiva proučavanog arhivskog fonda. Katastar imenovan kao Grimanijev, odnosno Mape Grimani, u ovome radu označene kao Mape Grimani u najširem smislu, donosi evidenciju zemljišta za kninski, zadarski i splitsko-kliški okrug te je poslije postao glavni izvor za rješavanje svih imovinsko-pravnih sporova. Međutim, jednom uneseno ime Grimani (neopravdano ili opravdano) kojim se obuhvatio znatan prostor te velik broj katastarskih prikaza utjecao je na zadržavanje imena do danas. Naime, prva obavijesna pomagala zadarskog arhiva nastala inventarizacijom arhivista E. Böttnera nigdje ne navode ime *Grimanijeve mape*, stoga ostaje i dalje otvoreno pitanje tko je dao zbirci to ime i zašto? Nadalje, s obzirom na predloženu podjelu za razlikovanje Mapa Grimani postavlja se pitanje o opravdanosti imena za sadržaj zbirke te njoj pripadajućih fondova, tj. je li to danas jedna zbirka ili više njih?

Na osnovi analize svih dostupnih arhivskih obavijesnih pomagala može se zaključiti da je potrebno cijelu zbirku

(Mape Grimani u najširem smislu, oko 800 karata) pažljivo pregledati, sistematizirati, imenovati i opisati, kako bi se što više približila budućim potencijalnim istraživačima.

Zbog starosti i istrošenosti Böttnerova inventara preporuča se izrada njegove digitalne inačice, koja će kao baza podataka moći poslužiti budućim istraživačima za lakše pretraživanje i snalaženje u bogatoj i vrlo vrijednoj kulturno-povijesnoj baštini.

Konačno, ali ne manje važno, preporučili bismo svim autorima da uz navođenje pojedinih arhivskih fondova ili zbirki navedu i odgovarajuće obavijesno pomagalo. Drugim riječima, da uz podatke daju i potrebne metapodatke. U protivnom mogu nastati dodatni problemi za one koji se žele upustiti u daljnja istraživanja. Očekujemo da će dobar dio sadašnjih problema uskoro riješiti upotreba ARHiNET-a.

Zahvala

Zahvaljujemo ravnatelju Državnog arhiva u Zadru gosp. Slavku Ražovu i Suzani Martinović na ljubaznosti i pruženoj pomoći pri istraživanju u Arhivu. Također zahvaljujemo na vrlo korisnim primjedbama recenzentima prvoga rukopisa ovoga rada koji je bio ponuđen časopisu *Geoadria*. Posebno zahvaljujemo recenzentima nove inačice rukopisa ovoga rada na vrlo pažljivom čitanju i vrijednim napomenama koje su znatno poboljšale kvalitetu rada. Zahvaljujemo Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa RH što je djelomično financiralo ovaj rad, koji je izrađen u okviru projekta *Kartografija Jadrana* (007-0071588-1593).

4.5. ARHiNET

Establishing a national archival data network provides basic information service about archival records in today's modern world. ARHiNET is a unique system of registering and processing archival material which encompasses all information on archival records, their creators and institutions holding archival records and enables integration and data interchange between them. Data are continuously updated through everyday archival activities and on the basis of holders' applications under state archives' jurisdiction.

The Register of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia as the central national register of archival records is an integral part of the system and it enables online access to data about archival records kept in state archives, as well as other archives and institutions holding archival materials.

ARHiNET currently encompasses 10 Croatian state archives. Unfortunately, the Zadar State Archive is not publicly available yet.

to who titled the collection and why. Furthermore, concerning the proposed division of Grimani Maps, a question arises regarding justification of using the name for the content of the collection and its funds, i.e. whether it is a single collection or more.

Based on the analysis of all the available archival finding aids, one can conclude that the entire collection (Grimani Maps in the broadest sense, about 800 maps) needs to be reviewed, systematized, named and presented, in order to make it as accessible as possible to future researchers.

Furthermore, due to the age and poor condition of Böttner's inventory, production of its digital version is advisable; it could help future researchers as a database for easier searching and browsing rich and valuable cultural and historical heritage.

Last but not least, we would recommend all the authors to cite the appropriate finding aid along with listing particular archival funds or collections, i.e. to also provide metadata. Otherwise, additional problems may arise for those who wish to engage in further research. We expect the use of ARHiNET to resolve much of the current issues in near future.

5. Conclusion

The policy of the Venetian Republic and need for drawing up an inventory of newly acquired territory affected Dalmatian cadastre, which preserved its continuity throughout the period of the Venetian government in Dalmatia. This paper tried to provide answers to certain ambiguities arisen from the inventory of archival records, relating to denomination and the amount of elaborated archival fund. The cadastre titled Grimani, i.e. Grimani Maps, as referred to in their broadest sense in this paper, presents land register for the areas of the Knin, Zadar and Split-Klis counties and it subsequently became a basic source for resolving all property right disputes. However, as the name Grimani (justified or unjustified) encompassed a significant area and cadastral items, it is still being used. First finding aids of the State Archive in Zadar, which originated from the inventory conducted by archivist E. Böttner do not specifically use the term Grimani Maps. Therefore, an open question remains as

Acknowledgement

Authors wish to express their gratitude to Mr Slavko Ražov, Director of the State Archive in Zadar and Ms Suzana Martinović for their kind support and help during our research in the Archive. We would also like to express our appreciation for their useful observations to the reviewers of the first manuscript, which was also offered to the *Geoadria* journal. Most of all, we would like to gratefully acknowledge assistance provided during the revision of the manuscript's new version, and express our gratitude for reading and valuable remarks, which have significantly improved the quality of this paper. We thank the Ministry of Science, Education and Sport for providing partial financial support for this paper, which was developed as a part of the *Adriatic Sea Cartography* project (007-0071588-1593).

References / Literatura

- Anzulović, I. (1998): Razgraničenje između mletačke i turske vlasti na zadarskom prostoru 1576. godine, nakon Ciparskog rata, Zadarska smotra, 1–3, Zadar, 53–150.
- Čapin, M. (2004): Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima, Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, svibanj 2004. / The Imotska Krajina on Geographical Maps and Cadastral Plans, Exhibition at the State Archives in Zadar, May 2004, Kartografija i geoinformacije, 8, 170–171.

- Fürst-Bjeliš, B., D'Alessio, G., Diklić, O. (2003): Mletački katastar 18. stoljeća i ekohistorijska evaluacija tromeđe, *Triplex Confinium (1500.–1800.): ekohistorija – Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa*, Split, Zagreb.
- Glibota, M., Martinović, S. (2004): Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru, katalog izložbe, Državni arhiv u Zadru, Zadar.
- Glibota, M., Martinović, S. (2005): Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru, katalog izložbe, Državni arhiv u Zadru, Zadar.
- Glibota, M., Martinović, S. (2006): Zagora na katastarskim mapama Državnog arhiva u Zadru, katalog izložbe, Državni arhiv u Zadru, Zadar.
- Kolanović, J. (ur., 2006): Pregled arhivskih fondova i zbirke Republike Hrvatske, sv. 1., Državni arhiv Zagreb, Zagreb.
- Lalić, S. (ur., 1984): Arhivski fondovi i zbirke u SFRJ, SR Hrvatska, Savez arhivskih radnika Jugoslavije, tiskara RO Zrinski, Beograd, 951
- Lapaine, M. (2007): Izložbe starih karata i katastarskih planova iz Državnog arhiva u Zadru / Exhibitions of old maps and cadastral plans from the State Archive in Zadar, *Kartografija i geoinformacije*, 8, 168–169.
- Lovrić, P. (1988): Opća kartografija, SNL, Zagreb.
- Mayhew, T. (2008): Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule – Contado di Zara 1645–1718, doktorska disertacija, Padova.
- Martinović, D., Martinović, S., Strmota, A. (2003): Katastarska zbirka "Grimani", katalog izložbe, Državni arhiv u Zadru, Zadar.
- Milinović, K. (2007): Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru, Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, rujna 2005. / Knin Area on Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar, Exhibition at the State Archives in Zadar, September 2005, *Kartografija i geoinformacije*, 8, 172–173.
- Mirošević, L. (2008): Grimanijeve mape, seminarski rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju, Zadar.
- Mirošević, L., Lapaine, M. (2008): Pisma ovlaštenih mjernika u Državnom arhivu u Zadru / Letters of Chartered Land Surveyors at the State Archive in Zadar, *Kartografija i geoinformacije*, 10, 28–47.
- Nemeth, K. (1996): Josip Alačević i njegov Tabularium, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, br. 12, 935–940.
- Petrić, P. (2007): Katastarska zbirka Grimani, Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, travanj–svibanj 2003. / Grimani Cadastar Collection, Exhibition Hall of the State Archives in Zadar, April–May, 2003, *Kartografija i Geoinformacije*, 8, 168–169.
- Piljušić Katić, M. (1998): Izdanja Državnog arhiva u Zadru 1901–1998, *Arhivski vjesnik*, god. 41, Zagreb, 186–192.
- Piplović, S. (1992): Historijat prvog stabilnog katastra Dalmacije, u: Piplović, S. (ur.): Blago Hrvatske iz Arhiva mapa za Istru i Dalmaciju, katalog izložbe održane u okviru manifestacije Knjiga mediterana, Split, 29–35.
- Raukar, T. (2003): Hrvatska u kasnom srednjem vijeku, *Povijest Hrvata. Srednji vijek*, Školska knjiga, Zagreb.
- Redakcijski odbor (1984): Prilozi za publikaciju 100 godina katastra u Dalmaciji, 1883–1983, *Geodetsko društvo zajednice općina Split, Peti susret geodetskih stručnjaka Dalmacije, Brač, Supetar*, 24–25. 3. 1984.
- Rimac, M., Mladineo, G. (2009): Zadarsko okružje na mletačkom katstru iz 1709. godine, Prvi dio, Donji kotar, Državni arhiv u Zadru, Zadar.
- Slukan-Altić, M. (1999): Kartografski izvori za povijest Triplex Confiniuma, katalog izložbe, Hrvatski državni arhiv i Zavod za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb.
- Slukan-Altić, M. (2000): Povijest mletačkog katastra Dalmacije, *Arhivski vjesnik*, god. 43, 171–198.
- Slukan-Altić, M. (2003): Povijesna kartografija. Kartografski izvori u povijesnim znanostima. Merdijani, Samobor.
- Slukan-Altić, M. (2005): Povijest stabilnog katastra Dalmacije: povodom 170-te obljetnice Arhiva mapa za Dalmaciju (1834–2004). Građa i prilozi za povijest Dalmacije, 19, 7–47.
- Soldo, J. A. (2005): Grimanijev zakon. Zakon za dalmatinske krajine iz 1755./56. godine, Golden marketing, Zagreb.
- Tomić, M. (1979): Katastar zemljišta, u: Požar, H. (gl. urednik): Tehnička enciklopedija, svezak 6, JLZ, Zagreb, 724–733.
- Ungarov, B. (1992): Agrarni odnosi na području Dalmacije tijekom Mletačke vladavine s posebnim osvrtom na Grimanijev agrarni zakon i Grimanijeve mape, *Geodetski list*, br. 3, Zagreb, 379–387.

POPIS URL-ova:

URL1: Irena Kolbas: Mali pojmovnik arhivistike, bibliotekarstva i muzeologije
http://public.carnet.hr/akm/AKM_ostali/pojmovnik.html (22. 3. 2010.)

URL2: ARHiNET
<http://arhinet.arhiv.hr/> (22. 3. 2010.)

Appendix A

Enrico (Heinrich, Henrik) Böttner

According to the Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia, vol. 1, Croatian State Archives, Zagreb (ed. Kolanović, 2006), members of the Böttner family deserve utmost praise for their work on managing the Zadar State Archive. Dionizije Böttner arrived in Zadar from Split and managed the Archive from 1842 to 1861. In the period from 1867 to 1906, the Archive was managed by his son Sebastian, who was in turn succeeded by his son, Eric, who managed the Archive until 1921. They arranged and drew up an inventory of a large number of archival funds.

Enrico Böttner was born in Zadar on 23 September 1868. He finished high school in Zadar. Even though he did not have any formal vocational education, he was taught palaeography by his father and grandfather, who had spent a lifetime working at the State Archive in Zadar (DAZD). Enrico Böttner spoke Italian, Croatian, German and Latin. Since DAZD operated under the authority of Regency of Dalmatia, he was also an employee of the Regency. He was an assistant clerk from 8 February 1886 until 20 April 1896, he was a notary from 21 April 1896 until 29 November 1898, and he worked as a librarian and archivist from 30 November 1897 until 3 March 1902. He was the director of the Archive from 1906 to 1921 and thereupon remained the Archive's employee until he died. He died in Zadar on 28 September 1944. He is well-known for his work on the *Tabularium: archives in Dalmatia* journal, which he started with Josip Alačević and in which he published the first printed inventory of DAZD.

Information about Eric Böttner is listed on grounds of archival documents: Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia, vol. 1, p. 901, Ref. no. 296 (0251) State Archive in Zadar – Zadar (1624–); 1814–1973: vol. 22, bundle no. 44; 12,5 (Kolanović, 2006).

We need to mention that literature mistakenly states the year 1903 as the year when *Tabularium* was printed along with the DAZD inventory. As stated in the previous chapter, *Tabularium* was published from 1901 to 1904 and the DAZD inventory was first printed in the 1901 issue.

Appendix B

Contents of Tabularium: Archives in Dalmatia journal

A copy of *Tabularium: archives in Dalmatia* is preserved at the Research Library in Zadar, bound, call number Per-D-34. Even though the journal's pagination seems somewhat unusual from today's point of view, the text on the journal's cover page which is enclosed at the end of the book enables us to understand its sequence and content of articles published from 1901 to 1904.

Dodatak A

Enrico (Heinrich, Henrik) Böttner

Prema Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1., Državni arhiv Zagreb, Zagreb (ur. Kolanović, 2006), za rad na uređenju DAZD-a osobito su zaslužni članovi obitelji Böttner. Dionizije Böttner došao je u Zadar iz Splita i upravljao Arhivom od 1842. do 1861. U razdoblju 1867–1906. na čelu Arhiva je njegov sin Sebastijan, kojega pak nasljeđuje njegov sin Enrico, koji upravlja Arhivom do 1921. Oni su sredili i inventarizirali mnoge arhivske fondove.

Enrico Böttner rođen je u Zadru 23. rujna 1868. Završio je petogodišnju gimnaziju u Zadru. Nije dobio formalno stručno obrazovanje već je znanje paleografije stekao sam učeći od oca i djeda koji su također proveli radni vijek u zadarskom arhivu. Poznavao je talijanski, hrvatski, njemački i latinski jezik. S obzirom na to da je DAZD djelovao pri Namjesništvu za Dalmaciju, to je i Böttner bio djelatnik Namjesništva. Od 8. veljače 1886. do 20. travnja 1896. radio je kao pomoćni djelatnik, od 21. travnja 1896. do 29. studenoga 1898. kao pisar, od 30. studenoga 1897. do 3. ožujka 1902. kao knjižničar i arhivist. Voditelj Arhiva bio je u razdoblju 1906–1921., a nakon toga ostaje djelatnikom Arhiva do svoje smrti. Umro je u Zadru, 28. rujna 1944. Posebno je poznat po tome što je 1901. godine zajedno s Josipom Alačevićem pokrenuo časopis *Tabularium: arhivi u Dalmaciji* i u njemu objavio prvi tiskani inventar DAZD-a.

Podaci o Enricu Böttneru navedeni su na temelju arhivske dokumentacije: Pregled arhivskih fondova i zbirki RH, 1. sv., str. 901, red br. 296. [0251] Državni arhiv Zadar – Zadar (1624–); 1814–1973: knj. 22, svež. 44; 12,5 (Kolanović, 2006).

Spomenimo da se u literaturi pogrešno navodi godina 1903. kao godina tiskanja *Tabulariuma* s inventarom DAZD-a. Kao što smo pokazali u prethodnom poglavlju, *Tabularium* je izlazio u razdoblju 1901–1904., a inventar DAZD-a prvi put je tiskan u njegovu prvom broju 1901. godine.

Dodatak B

Sadržaj časopisa Tabularium: arhivi Dalmacije

Primjerak časopisa *Tabularium: arhivi Dalmacije* čuva se uvezan u Znanstvenoj knjižnici Zadar, signatura Per. D – 34. Iako je numeracija stranica u časopisu neobična s današnjih gledišta i običaja, prema tekstu na korici časopisa koje su priložene na kraju knjige moguće je steći uvid u redoslijed i sadržaj članaka koji su izlazili u časopisu u razdoblju 1901–1904.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 1., sv. 1., god. 1901.

Sadržaj:

I. Program

II. Arhivi starinski spisi kod c. k. dalmatinskog Namjesništva – Opći ogled 1–10

III. Posebni dio arhiva – Prva knjiga Dukala i Odredaba sa ogledom poviestno-zemljopisnim 1–18

IV. Morejski rat – Poviest i isprave 1–24

Zadar, 1901.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 1., sv. 2., god. 1901.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Dmitra – Posebni dio Arhiva starinski spisa kod c. k. dalmatinskoga Namjesništva ... 11–18

II. J. Alačević – Prva knjiga Dukala i Odredaba 19–34

III. J. Alačević – Morejski rat god. 1684.–1699. 25–40

IV. F. Divnić – Omegjašenje Dalmacije god. 1671 – Stari stečaj 1–8

V. J. Alačević – Krize grada Makarske I. godine 1807. 1–16

Zadar, 1901.

47

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 1., sv. 3., god. 1901.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika – Posebni dio Arhiva starinski spisi kod c. k. dalmatinskoga Namjesništva 19–34

II. J. Alačević – Prva knjiga Dukala i Odredaba 35–42

III. J. Alačević – Morejski rat god. 1684.–1699. 41–48

IV. F. Divnić – Omegjašenje Dalmacije god. 1671 – Stari stečaj 9–24

V. J. Alačević – Krize grade Makarske I. Godine 1807. 17–32

Zadar, 1901.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 1., sv. 4., god. 1901.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika – Posebni dio Arhiva starinski spisi kod c. k. dalmatinskoga Namjesništva 35–50

II. J. Alačević – Morejski rat god. 1684.–1699. 49–64

IV. F. Divnić – Omegjašenje Dalmacije god. 1671 – Stari stečaj 25–40

V. J. Alačević – Krize grade Makarske I. Godine 1807. 33–48

Zadar, 1901.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 2., sv. 1., god. 1902.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika – Posebni dio Arhiva starinski spisi kod c. k. dalmatinskoga Namjesništva	51–66
II. J. Alačević – Morejski rat od god. 1684.–1699.	65–80
III. F. Divnić – Omegašenje Dalmacije god. 1671 – Stari stečaj	41–56
IV. J. Alačević – Krize grade Makarske I. Godine 1807.	49–64

Zadar, 1902.

TABULARIUM; arhivi u Dalmaciji, dio. 2., sv. 2., god. 1902.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika – Posebni dio Arhiva starinski spisi kod c. k. dalmatinskoga Namjesništva	67–82
II. J. Alačević – Morejski rat od god. 1684.–1699.	81–96
III. F. Divnić – Omegašenje Dalmacije god. 1671 – Stari stečaj – Svršetak	57–72
V. J. Alačević – Krize grade Makarske I. Godine 1807. – Svršetak	65–72
V. J. Alačević – Kapetan Marko Ponte. Cjelovito.	1–64

Zadar, 1902.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 2., sv. 3., god. 1902.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika – Posebni dio Arhiva starinski spisi kod c. k. dalmatinskoga Namjesništva.	83–98
II. J. Alačević – Dukali e Terminaciuni	43–58
III. J. Alačević – Morejski rat od god. 1684. – 1699.	97–104
V. A. Marković – Omegašenja Dalmacije. Cjelovito	1–24

Zadar, 1902.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 2., sv. 4., god. 1902.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika	99–114
II. J. Alačević – Dukali e Terminaciuni	59–74
III. id. – Morejski rat od god. 1684. – 1699.	105–120
V. id. – Zlatna knjiga, stare Splijetske občine	1–16

Zadar, 1902.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 3., sv. 1., god. 1903.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika	115–130
II. J. Alačević – Dukali e Terminaciuni	75–90
III. id. – Morejski rat	121–136
V. id. – Zlatna knjiga, stare Splijetske občine	17–32

Zadar, 1903.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 3., sv. 2., god. 1903.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika	131–146
II. J. Alačević – Dukali e Terminaciuni	91–106
III. id. – Zlatna knjiga, stare Splijetske občine	33–48
IV. P. Kasandrić – Oporuka Hanibala Lucića	1–16

Zadar, 1903.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 3., sv. 3., god. 1903.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika	147–162
II. id. – Morejski rat	137–152
III. id. – Zlatna knjiga, stare Splijetske občine (svrha)	49–60
IV. A. Marković – Nadodatak prvomu pismu vrhu Dalmatinskih medja	1–16

Zadar, 1903.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 3., sv. 4., god. 1903.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika (Svršetak Dila I)	163–176
II. J. Alačević – Krize Makarskog grada u god. 1808., 1809., 1810. – Devet velikih listova (Svršeno)	1–144

Zadar, 1903.

TABULARIUM: arhivi u Dalmaciji, dio. 4., sv. 1., god. 1904.

Sadržaj:

I. E. Böttner – Archiv S. Domenika (Dio II)	1–16
II. J. Alačević – Morejski rat	153–168
III. A. Maccovich – Nadodatak prvomu pismu vrhu dalmatinskih medja (Svršeno)	17–37

Zadar, 1904.